

VYSOKÁ ŠKOLA POLYTECHNICKÁ JIHLAVA

Katedra ekonomických studií

**Finanční gramotnost žáků vybraných
základních a středních škol v okrese Třebíč**

bakalářská práce

Autor práce: Dominika Nováčková

Vedoucí práce: Ing. Martina Kuncová, Ph.D.

Jihlava 2019

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Autor práce: **Dominika Nováčková**
Studijní program: **Ekonomika a management**
Obor: **Finance a řízení**
Název práce: **Finanční gramotnost žáků vybraných základních a středních škol v okrese Třebíč**
Cíl práce: Cílem bakalářské práce je porovnání finanční gramotnosti žáků vybraných základních a středních škol v okrese Třebíč s využitím dotazníkového šetření, a posouzení zahrnutí problematiky finanční gramotnosti do výuky na těchto školách. Na základě získaných dat budou vypracovány návrhy na možná zlepšení.

Ing. Martina Kuncová, Ph.D.
vedoucí bakalářské práce

Ing. Martina Kuncová, Ph.D.
vedoucí katedry
Katedra ekonomických studií

Abstrakt

Bakalářská práce je zaměřena na finanční gramotnost žáků na vybraných základních a středních školách v okrese Třebíč. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část obsahuje důležité pojmy, které se vztahují k finanční gramotnosti, finančnímu vzdělání. Praktická část je zaměřena na průzkum ve vybraných základních a středních školách. Obsahuje popsání výsledku průzkumu, popis vývoje. V závěru práce jsou shrnuty výsledky a uvedené návrhy na zlepšení.

Klíčová slova

Finanční gramotnost; finanční vzdělání; standardy finanční gramotnosti;

Abstract

The bachelor thesis is focused on financial literacy of pupils at selected primary and secondary schools in the district of Třebíč. The thesis is divided into the theoretical and practical part. The theoretical part contains important terms related to financial literacy, financial education. The practical part is focused on survey at the selected primary and secondary schools. It contains description of the survey results and description of the development. At the end of the thesis the results and suggestions for improvement are summarized.

Key words

Financial literacy, financial education, financial literacy standards

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je původní a zpracoval/a jsem ji samostatně. Prohlašuji, že citace použitých pramenů je úplná, že jsem v práci neporušil/a autorská práva (ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, v platném znění, dále též „AZ“).

Souhlasím s umístěním bakalářské práce v knihovně VŠPJ a s jejím užitím k výuce nebo k vlastní vnitřní potřebě VŠPJ.

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje AZ, zejména § 60 (školní dílo).

Beru na vědomí, že VŠPJ má právo na uzavření licenční smlouvy o užití mé bakalářské práce a prohlašuji, že **s o u h l a s í m** s případným užitím mé bakalářské práce (prodej, zapůjčení apod.).

Jsem si vědom/a toho, že užít své bakalářské práce či poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠPJ, která má právo ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, vynaložených vysokou školou na vytvoření díla (až do jejich skutečné výše), z výdělku dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence.

V Jihlavě dne

.....
Podpis studenta/ky

Poděkování

Ráda bych poděkovala paní Ing. Martině Kuncové, Ph.D. za odborné vedení, veškeré rady, pomoc a trpělivost, které mě doprovázely během psaní bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat své rodině, že se mnou sdíleli radostné i méně radostné chvíle během celého mého studia a neustále mě podporovali. V neposlední řadě bych chtěla poděkovat spolupracujícím školám.

Obsah

Úvod.....	9
Cíl práce.....	10
Motivace práce.....	10
1 Finanční gramotnost	11
2 Finanční vzdělávání	13
2.1 OECD a finanční gramotnost.....	14
3 Proces finančního vzdělávání	16
4 Finanční vzdělávání v ČR.....	17
5 Skupina zajišťující finanční vzdělávání v ČR	22
6 Finanční gramotnost na základních a středních školách.....	24
6.1 Standard finanční gramotnosti pro 1. stupeň ZŠ.....	24
6.2 Standard finanční gramotnosti pro 2. stupeň ZŠ.....	25
6.3 Standard finanční gramotnosti pro SŠ.....	25
7 Důležité pojmy související s finanční gramotností.....	27
7.1 Inflace a deflace	27
7.2 Půjčky, úvěry, leasing	29
7.3 Bydlení a rodina	31
7.4 Osobní bankrot	33
7.5 Pojištění a spoření	33
7.6 Rodinný rozpočet	35
8 Insolvenční zákon	36
8.1 Insolvenční řízení	36
8.2 Úpadek	37
9 Průzkum finanční gramotnost na vybraných školách.....	40
9.1 Struktura dotazníku	40
9.2 Stanovení hypotéz	41
10 Rozbor dotazníku.....	42
10.1 Hospodaření s penězi.....	42
10.2 Vědomostní test.....	53
10.3 Osobní údaje.....	61

11	Diskuze k průzkumu	64
12	Návrh	66
13	Závěr	68
	Seznam použité literatury	69
	Seznam tabulek	72
	Seznam obrázků	72
	Seznam příloh	72
	Přílohy	73

Úvod

Tato práce je zaměřena na finanční gramotnost. Tento pojem je velice obsáhlý a každý jedinec si ho může vysvětlit jinak. V dnešní moderní době, by každý měl být schopný porozumět základním aspektům spojeným s financemi. Avšak skutečnost se nachází jinde. Z důvodu malé finanční gramotnosti se lidé dostávají často do problémů, které souvisí s finančními službami. Uvedeným pojmům na smlouvách rozumí malé množství uživatelů, mnohdy se stává, že smlouva nebyla před podpisem řádně přečtena.

Finanční gramotnost je pojem, se kterým se setkáváme denně v různých formách. Tyto formy jsou někdy brány jako samozřejmost a nad významem nikdo nebádá. Finanční gramotnost je zapotřebí rozvíjet od nejútlejšího věku. Na základní škole by se tyto dovednosti měly rozvíjet i nadále. Rozvinuto by mělo být především porozumění hodnotě peněz a základní znalosti bankovních produktů. Dále se v tomto vzdělání pokračuje na středních školách. Tato práce obsahuje informace o rozvoji finanční gramotnosti v České republice a vybraných zemích EU.

V dnešní době jsou informace prioritně vyhledávány na internetu. Tento způsob získávání informací, však není zcela správný. O pojmech běžně lidé diskutují a nechávají se často ovlivnit chybnými tvrzeními ostatních uživatelů. Lidé se neradi obrací na odbornou pomoc, někteří za poskytnutí informací nechtějí platit, jiní doplácí na svoje ega. V těchto skupinách lidí musí být projevem zájem o doplnění vzdělání z jejich vlastní iniciativy.

Každý jedinec a uživatel finančních produktů bývá často ovlivňován. Ovlivnění může být ze strany výchovy, ale i vzdělání. Avšak výsledek by měl být stejný, každý jedinec by měl mít schopnosti a dovednosti, aby byl schopen dělat vlastní plnohodnotná rozhodnutí.

Cíl práce

Cílem bakalářské práce je porovnání finanční gramotnosti žáků na vybraných základních a středních školách na okrese Třebíč s využitím dotazníkového šetření, a posouzení zahrnutí problematiky finanční gramotnosti do výuk na těchto školách. Na základě získaných dat budou vypracovány návrhy na možná zlepšení.

Motivace práce

Mojí motivací k výběru tohoto tématu byla moje mladší sestra, která se zatím seznamuje s hodnotou peněz a jejich vývojem a významem během života. Ve své bakalářské práci jsem se nechtěla zaměřit na nižší stupeň ZŠ, protože si myslím, že dotazníkové šetření není pro tento stupeň vhodné. Vyhledání některých informací mě utvrzovalo, že téma mě baví a jak pro mě, tak pro mé okolí přínosem.

1 Finanční gramotnost

Finanční gramotnost spolu s finančním vzděláváním mohou fungovat jako nástroj pro ochranu spotřebitele. Vzdělaný spotřebitel může na základě svých vědomostí dělat informovaná rozhodnutí. Hlavním a nejdůležitějším faktorem je zlepšení vzdělanosti spotřebitelů, hlavně uvědomění si potřebných informací ohledně osobních a rodinných financí. S řízením a správou peněz v domácnosti se potýká každý spotřebitel. Spotřebitel musí být schopen reagovat v návaznosti na měnící se situace v jeho okolí. Dále musí sledovat měnící se potřeby a životní situace.

„Finanční gramotnost je soubor znalostí, dovedností a postojů nezbytných k dosažení finanční prosperity prostřednictvím zodpovědného finančního rozhodování.“ (PSFV, 2019a)

Finanční gramotnost se skládá z několika skupin – finanční znalosti a inteligence, finanční dovednosti, schopnosti a pravomoc, finanční odpovědnost.

Finanční znalosti a inteligence jsou schopnosti jedince nakládat s penězi. Jedná se o každodenní zacházení s penězi, aby spotřebitel uspokojil své potřeby. Finanční dovednosti, schopnosti a pravomoc jsou způsobilosti používání znalostí a inteligence v neočekávaných situacích. Do této skupiny zahrnujeme i řešení vzniklých finančních problémů či příležitostí. Finanční odpovědnost je schopnost zhodnotit dopad rozhodnutí na osobní život a rodinu. Pokud je občan dostatečně vzdělaný, je schopen rozpoznat své dovednosti a schopnosti, dále také finanční příležitosti a je schopen dělat efektivní finanční kroky. Finanční gramotnost můžeme vnímat jako odpovědnost za nakládání s penězi. *„Funkční definice označuje schopnost číst, analyzovat, řídit a komunikovat o osobních finančních podmínkách, které ovlivňují hmotnou životní úroveň.“* (Dvořáková, Smrčka, 2011)

Finanční gramotnost bývá obvykle měřena na úrovni jednotlivců a poté až na skupiny. Definice především slouží k hodnocení a porovnání finanční gramotnosti. Toto hodnocení probíhá v oblasti výzkumu, studií a programech finančního vzdělávání. Měření může být vypracováváno pomocí statistických přehledů, průzkumů a testování (Dvořáková, Smrčka, 2011).

Finanční gramotnost však není jediným typem gramotnosti, která je důležitá. Dalšími typy gramotností je např. čtenářská gramotnost, matematická gramotnost, ICT gramotnost. Z knihy Altmanová a kol. (2010) jsem se rozhodla uvést hlavní definice ostatních gramotností.

„Čtenářská gramotnost je celoživotně se rozvíjející vybavenost člověka vědomostmi, dovednostmi, schopnostmi, postoji a hodnotami potřebnými pro užívání všech druhů textů v různých individuálních i sociálních kontextech.“ (Altmanová a kol., 2010)

„Matematická gramotnost je schopnost jedince poznat a pochopit roli, kterou hraje matematika ve světě, dělat dobře podložené úsudky a proniknout do matematiky tak, aby splňovala jeho životní potřeby jako tvořivého, zainteresovaného a přemýšlivého občana.“ (Altmanová a kol., 2010)

„ICT gramotnost je soubor kompetencí, které jedinec potřebuje, aby byl schopen se rozhodnout jak, kdy a proč použít dostupné ICT a poté je účelně využít při řešení různých situací při učení i v životě v měnícím se světě.“ (Altmanová a kol., 2010)

V následujících kapitolách se zaměřím na finanční vzdělávání. Nejprve definuji finanční vzdělávání a proces. Bude následovat finanční vzdělávání v ČR, seznámení se skupinou zajišťující finanční vzdělávání v ČR. Dále popíšu standardy, podle kterých by měla být budována finanční gramotnost na základních a středních školách ČR. V neposlední řadě se zaměřím na definování pojmů, se kterými se běžně setkáváme, jako je např. inflace, rozpočet, hypoteční úvěr apod. V poslední části, která je věnovaná teorii, krátce seznámím čtenáře s insolvenčním zákonem a jeho změnou.

2 Finanční vzdělávání

Nežli přejdeme k samotné definici finančního vzdělávání, musíme si uvědomit, že existují rozdíly mezi běžným a finančním vzděláním. Dále také musíme rozlišovat pojmy vzdělání a vzdělávání.

V první řadě se zaměříme na pojmy vzdělání a vzdělávání. Samostatný pojem vzdělání bereme, jako stav, úroveň, nebo kvalitu, která je dosahována pomocí procesu, kterému říkáme vzdělávání. Tyto pojmy byly dříve obsahovány spíše v oblasti pedagogiky, ale nyní jsou rozšířeny i do jiných kategorií. Především do psychologie, sociologie, ekonomiky a politologie. Definice vzdělávání byla uváděna v jiné, jednoduché formě. Avšak musela být přeformulována do modernějšího pojetí. „*Vzdělávání je proces, kdy především prostřednictvím poznávání rozvíjíme osobnost, zejména její poznávací, racionální schopnosti. Je to vytváření systému poznatků a metod poznávání, což je použitelné v praktických činnostech i v dalším poznávání (vzdělávání). Zároveň jde i o vytváření postojů k poznané skutečnosti, názoru na ni.*“ (Dvořáková, 2015)

Pokud hovoříme o finančním vzdělávání, máme na mysli vzdělávání jako proces. Tento proces je zaměřen na spotřebitele a jeho vztah k penězům, umění hospodařit s financemi a porozumění finančním produktům a službám. Pomocí vzdělávání je spotřebitel schopen posoudit, jmenovat, vybrat a ubránit se různým finančním aspektům, se kterými se setkává. Můžeme také říci, že finanční vzdělávání je nástrojem, který vede k finanční gramotnosti. (Dvořáková, Smrčka, 2011)

2.1 OECD a finanční gramotnost

Organisation for Economic Cooperation and Development dále jen OECD, je organizace zabývající se ekonomickou spoluprací a vývojem. OECD byla založena v roce 1960. Organizace poskytuje statistiky, data, společenské změny a trendy. Hlavní cíle jsou podpora ekonomického růstu, růst zaměstnanosti, zvyšování životní úrovně, udržení finanční stability, pomoc ekonomickému rozvoji dalších zemí, přispění k růstu světového obchodu. (Dvořáková, Smrčka, 2011)

Přelomovým rokem byl rok 2002, kdy byl vládami OECD uznán význam finanční gramotnosti. Na základě této události byl spuštěn komplexní projekt finančního vzdělávání. V roce 2008 došlo k posílení stávajícího projektu a vznikla Mezinárodní síť pro finanční vzdělávání (International Network on Financial Education – INFE). V roce 2008 byla také vytvořena Mezinárodní brána pro finanční vzdělávání (International Gateway for Financial Education). Obsahuje informace o programech finančního vzdělávání ve více než 90 zemích a rozšiřuje výzkum a analýzy, které jsou prováděny členy OECD. V současnosti má v OECD-IFE členství přes 260 veřejných institucí, ve více než 115 zemích. Mezi členy jsou centrální banky, ministerstva financí, ministerstva školství. (financial-education.org, vlastní překlad)

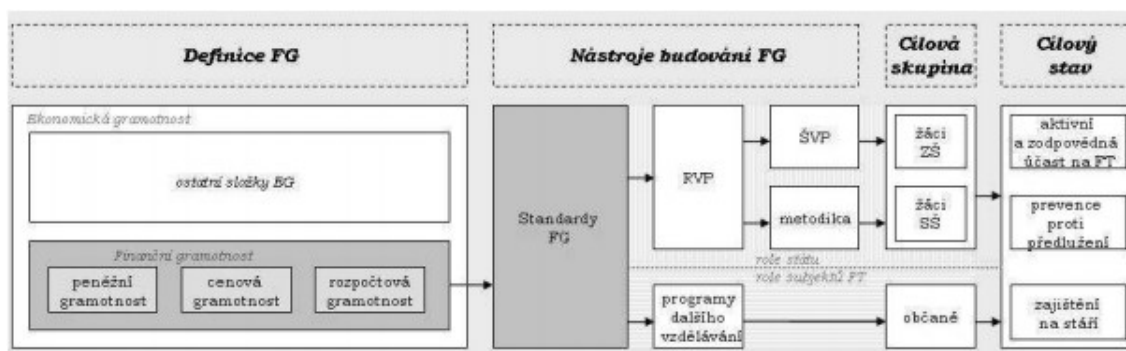
Dle OECD bylo vytvořeno několik základních doporučení, která by měla vést ke zlepšení finančního vzdělávání. Doporučení by měla být dodržována v členských zemích. Jedná se především o tato doporučení (Dvořáková, Smrčka, 2011):

- Nezávislé finanční vzdělávání by mělo být podporováno vládními a veřejnými orgány.
- U programů zabývajících se finančním vzděláváním by měla být efektivní koordinace.
- Věnovat pozornost metodologickým otázkám hodnocení existujících programů a projektů finančního vzdělávání.
- Finanční vzdělávání by mělo začínat v co nejnižším věku, mělo by být součástí školní výuky.
- Správné vedení ve finančních institucích by mělo obsahovat finanční vzdělávání.

- Je podstatné oddělovat finanční vzdělání od komerčního finančního poradenství a zaměstnanci těchto institucí by měli dodržovat interní kodex.
- Finanční instituce by měly dbát na to, aby klienti četli a byli srozuměni s informacemi, především u dlouhodobých závazků, které plynou z využívání finančních služeb – finanční služby mají potenciálně dlouhodobé důsledky.
- Finanční vzdělávání by mělo být zaměřeno na celoživotní finanční plán.
- Lidé by měli být schopni zhodnotit přiměřenost svých současných penzijních programů vzhledem k budoucnosti.
- Je důležité podporovat celonárodní kampaně, vytvářet speciální webové stránky, bezplatné informační služby.

3 Proces finančního vzdělávání

Z níže uvedeného obrázku 1 můžeme vidět, že proces vzdělávání lze rozdělit do čtyř základních fází. V první fázi definujeme finanční gramotnost a její složky. Poté přecházíme do fáze budování. Tedy pomocí jakých nástrojů bude dosahován rozvoj finanční gramotnosti. Do této skupiny nástrojů zařadíme standardy. Standardy, které vychází z definice finanční gramotnosti, stanovují ideální úroveň finanční gramotnosti. Z těchto standardů vycházejí konkrétní vzdělávací programy a aktivity. Dalším příkladem jsou metodické materiály, tyto materiály mají sloužit zejména pedagogům. Dalším velice nápomocným nástrojem jsou průzkumy aktuální úrovně finanční gramotnosti. Na základě výsledků těchto analýz mohou být vypracovány nové koncepce vzdělávání a nové programy. V neposlední řadě je důležité určení cílové skupiny. Jak už bylo uvedeno, finanční gramotnost je zapotřebí rozvíjet od nejútlejšího věku. Proto první cílovou skupinou budou žáci 1. stupně základní školy, následují žáci 2. stupně základní školy, a dále rozvoj pokračuje na středních školách. Avšak toto jsou cílové skupiny spjaté se školní docházkou. Tudiž je zapotřebí zaměřit se i na ostatní občany, kteří si svoji finanční gramotnost chtějí rozvíjet dobrovolně. V rámci vzdělávacích programů, které jsou přístupné veřejnosti, je možné docílit dalšího rozvoje. Poslední fází procesu je cílový stav. Tedy jaké vědomosti a schopnosti by měl mít každý jedinec, který celým procesem vzdělávání projde. (MŠMT, 2008)

Obrázek 1: Základní kroky finančního vzdělávání (MŠMT, 2008)

4 Finanční vzdělávání v ČR

V 90. letech minulého století byla potřeba finanční gramotnosti označena jako klíčová vlastnost. V době centrálně plánované ekonomiky finanční trhy prakticky neexistovaly. Při přechodu na tržní hospodářství v demokratické společnosti došlo ke změně v osobních financích. Vznikly komerční banky. Finanční trh se tak postupně stává složitějším a je potřeba mu lépe porozumět. Jisté prvky finanční gramotnosti byly zavedeny již v dřívějších školních osnovách. Avšak rostoucí nabídka a komplikovanost finančního trhu vedly k vytvoření systému, který měl za úkol posílení finanční gramotnosti na školách. (Dvořáková, Smrčka, 2011)

V roce 2007 proběhl výzkum na téma finanční gramotnosti. Ministerstvo financí zadalo výzkum společnosti STEM/MARK. Společnost celý výzkum zpracovala a hlavním úkolem bylo zmapování úrovně finanční gramotnosti občanů ČR a jejich zájem o další vzdělávání v oblasti financí. Jednalo se o kvantitativní výzkum na bázi osobních pohovorů s pomocí dotazníků. Výzkum byl určen občanům starších 18 let a v průběhu června 2007 bylo provedeno 811 pohovorů, pohovory byly vedeny proškolenými tazateli. Výzkum byl zaměřen na tyto okruhy: hodnocení vlastní vzdělanosti, zájem o finanční vzdělávání, základní znalosti termínů v oblasti finančních služeb, znalost a orientace ve finančních produktech a službách, využívané produkty a finanční strategie domácností. Na základě provedeného výzkumu uveřejnila společnost STEM/MARK hlavní zjištění, které mimo jiné obsahovalo tyto informace:

- Dotazovaná část populace ohodnotila svoji úroveň finanční gramotnosti známkou 3.
- Naprostá většina dotazované populace uvedla, že ze školy si žádné znalosti z oblasti financí a bank neodnesla.
- Zájem o organizované vzdělávání projevili $\frac{3}{4}$ respondentů, za podmínek bezplatnosti a bez propagace konkrétních produktů. Za vhodného poskytovatele tohoto typu vzdělávání považují respondenti stát nebo finanční instituce. (MFCR, 2007)

Strategie finančního vzdělávání je dokument, který byl vypracován v roce 2007 a navazoval na poznatky výše uvedeného výzkumu. V roce 2010 proběhla aktualizace, na které pracovalo Ministerstvo financí, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a Česká národní banka. Dokument byl poté představen Pracovní skupině pro finanční vzdělávání. Zainteresovaní účastníci se shodli na klíčových podmínkách, které povedou k dosažení kladného posunu úrovně finanční gramotnosti. (MŠMT, 2010)

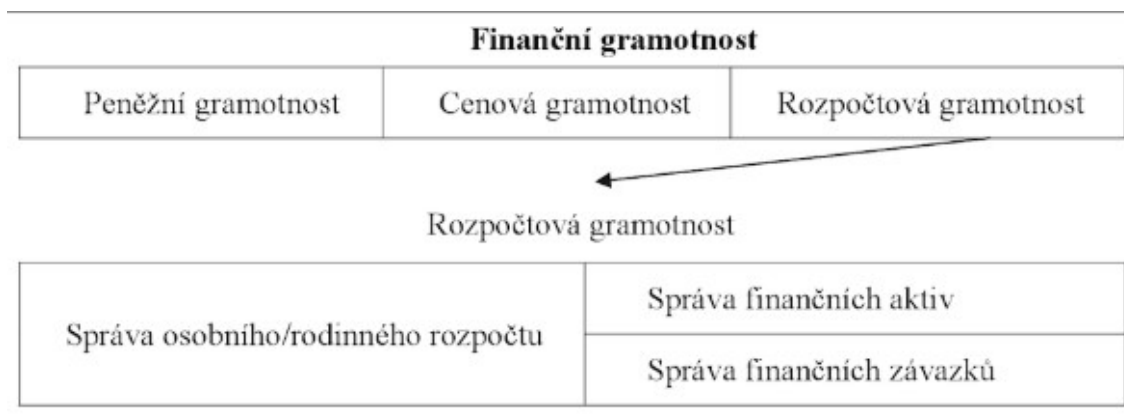
Aktualizace dokumentu navazovala na nové šetření, které taktéž probíhalo v roce 2010. Ministerstvo financí spolu s Českou národní bankou zadalo společnosti STEM/MARK, aby provedli šetření zaměřené na finanční gramotnost české populace. Jednalo se o kvantitativní výzkum, který probíhal v rámci standardizovaných osobních rozhovorů. Cílovou skupinou bylo obyvatelstvo starší 18 let. Tento projekt narozdíl od předchozího obsahoval i dva skupinové rozhovory, které probíhaly v Praze a Jihlavě. Cílem projektu bylo zmapovat finanční gramotnost dospělé populace ČR, jak a nakolik populace dokáže znalosti uplatnit v praxi. Dále se zaměřili na postoje a chování populace ČR v rámci rodinných financí, úspor a zajištěním. Celkově bylo uskutečněno 1047 rozhovorů. Mezi hlavní zjištění můžeme například zařadit tyto:

- Třetina respondentů uvedla, že jim byla předložena tak dlouhá smlouva, že ji nepřečetli celou.
- Necelá třetina respondentů ví, co znamená zkratka RPSN. Necelá třetina, která tvrdí, že vědí, co zkratka znamená, dokáže tuto zkratku rozepsat.
- Většina respondentů zná širokou škálu finančních produktů, avšak využívají pouze produkt základní. (MFCR, 2010)

K posílení finanční gramotnosti v České republice slouží soubor ucelených systematických přístupů. Mezi základní prvky této strategie řadíme definici finanční gramotnosti, vymezení prioritních oblastí, principy finančního vzdělávání, rozdělení finančního vzdělávání. Definice finanční gramotnosti podle Národní strategie finančního vzdělávání: *„Finanční gramotnost je soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana nezbytných k tomu, aby finančně zabezpečil sebe a svou rodinu v současné společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb. Finančně gramotný občan se orientuje v problematice peněz a cen je schopen odpovědně spravovat osobní/rodinný rozpočet, včetně správy finančních aktiv a finančních závazků s ohledem na měnící se životní situace.“* (MŠMT, 2008)

Ke zvýšení finanční gramotnosti spotřebitelů přispívá rozvoj vnitřního trhu. Existence národních strategií jsou výsledkem spolupráce mezi státními orgány, finančním institucemi, spotřebitelskými organizacemi, školami apod. Na základě doporučení Evropské komise jsou strategie vypracovávány za pomoci příslušného státního orgánu. Sestavené strategie jsou v souladu se základními cíli a zásadami vzdělávání. (Dvořáková, Smrčka, 2011)

V České republice obsahuje definice tři základní složky. Mezi tyto složky řadíme peněžní gramotnost, cenovou gramotnost a gramotnost rozpočtovou. Peněžní gramotnost zahrnuje vlastnosti, které jsou nezbytné pro zacházení s penězi. Do základu zacházení s penězi řadíme hotovostní, bezhotovostní transakce, dále také transakce v měnách jiných států. V rámci peněžní gramotnosti jsou důležité také vlastnosti, které využíváme v rámci čerpání finančních produktů a služeb. Cenová gramotnost v sobě zahrnuje vlastnosti, které jsou nezbytné k pochopení cenových mechanismů a inflaci. Gramotnost rozpočtová je nejširší z výše uvedených složek. Pokrývá vlastnosti, které jsou zapotřebí při správě rozpočtu jednotlivce, nebo jeho rodiny. Rozpočtová gramotnost v sobě také zahrnuje dvě situace, které mohou nastat, a to jsou deficit, nebo přebytek v rozpočtu. Rozpočtová gramotnost se snaží co nejefektivněji pracovat při správě finančních aktiv. Vlastnosti, které jsou zde zahrnuty, by měly vést ke schopnostem orientace na trhu a výběru nabídek, které jsou vhodné ke konkrétním životním situacím. Rozdělení finanční gramotnosti je viditelné na následujícím obrázku. (Dvořáková, Smrčka, 2011)

Obrázek 2: Složení finanční gramotnosti dle definice (Dvořáková, Smrčka, 2011)

V roce 2018 proběhl návrh na aktualizaci strategie vydané v roce 2010. Cíl byl, aby nově aktualizovaná strategie odpovídala současným podmínkám a potřebám. Ministerstvo financí oslovilo veřejnost, která mohla podat podněty a připomínky k původní strategii. Na základě získaných odpovědí mohl být stanoven cíl do budoucna.

Nově aktualizovaný dokument nese název: Národní strategie finančního vzdělávání 2.0 (PSFV, 2018). Hlavním cílem aktuální strategie je posílení odpovědnosti každého jedince za své finance a nakládání s nimi. Podle definice hlavního cíle jde o posun znalostí přímo k jejich aplikaci. Nástroje finančního vzdělávání jsou: vzdělávání budoucí generace v rámci počátečního finančního vzdělávání (jedná se o zvýšení úrovně finanční gramotnosti žáků), zvyšování efektivity dalšího finančního vzdělávání dospělých (cílem je zlepšení spolupráce mezi subjekty finančního vzdělávání, zpětná vazba je získávána od členů pracovní skupiny finančního vzdělávání (PSFV) a účastníků vzdělávacích programů), posílení využívání výzkumu, měření a evaluace (jedná se o pravidelné měření úrovně finanční gramotnosti, která má stanovenou cílovou skupinu, hodnocení žáků, vyhodnocení vzdělávacích projektů a programů). (PSFV, 2018)

5 Skupina zajišťující finanční vzdělávání v ČR

Pracovní skupina pro finanční vzdělávání zajišťuje naplňování strategie ohledně finanční gramotnosti. Činnost zahájila v roce 2006 a byla zřízena usnesením vlády č. 1594/2005 (MFCR, 2005). Hlavním cílem skupiny je naplňování cíle Strategie. Skupina je tvořena několika členy, kteří dodržují finanční vzdělávání a vykazují aktivitu. Členové zveřejňují vyhodnocení svých projektů, plní úkoly, které jsou stanoveny ve Strategii a dalších příbuzných dokumentech, schvalují další strategické a jiné dokumenty. Činnost skupin je řízena členským řádem. Hlavními orgány skupin jsou výbor a sekretariát. Výbor kontroluje plnění stanovených cílů, navrhuje aktualizaci a další tvorbu dokumentů. Také schvaluje plán činností, který je předkládán sekretariátem. Sekretariát tvoří členové Ministerstva financí. Na základě potřeb tvoří podskupiny pro splnění konkrétních úkolů. Spolupracuje se členy a výborem, připravuje podklady a vytváří plán činností. (PSFV, 2019b)

Tato skupina má hned několik členů, kteří mají své funkce a povinnosti. Prvním členem skupiny je Ministerstvo financí České republiky. Jedná se o orgán státní správy. Zaměřuje se na oblast ochrany spotřebitele na finančním trhu. Také zajišťuje finanční vzdělání, které je důležitým prvkem pro ochranu spotřebitele. Vzdělání bychom mohli rozdělit do dvou fází, a to počáteční a další vzdělání. V počáteční fázi je klíčové zařazení vzdělávacích programů, zaměřených na finanční gramotnost, na základní a střední školy. Na tuto činnost navazují vzdělávací programy vydávané řediteli škol a školských zařízení. Další vzdělávání zajišťují nezávislé skupiny. V rámci skupin probíhá diskuse z finanční oblasti, na které navazují na naučné aktivity.

Dalším členem je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Tato instituce ručí za koncepci, rozvoj a stav vzdělávací soustavy. Instituce vydává orientační vzdělávací programy, které jsou východiskem při tvorbě školních vzdělávacích programů. Slouží také jako metodická podpora učitelům a zajišťuje doplňující vzdělání pedagogickým pracovníkům. Zajišťuje udělování akreditací pro vzdělávací instituce a vzdělávací programy. (PSFV, 2019b)

Mezi členy se také řadí Česká národní banka. Česká národní banka podporuje finanční a ekonomické vzdělávání. Zaměřuje se na podporu učitelů v oblasti finanční gramotnosti na základních a středních školách. Spolupracuje s několika univerzitami v rámci projektů, které se zaměřují na finanční gramotnost. Mezi spolupracující univerzity patří Jihočeská univerzita – Ekonomická fakulta, Masarykova univerzita – Ekonomicko-správní fakulta a Univerzita Karlova – pedagogická fakulta. Česká národní banka má vlastní vzdělávací program a aktivity. Velké množství informací poskytuje přímo na svém webu. (PSFV, 2019b)

Ministerstvo práce a sociálních věcí je členem, který pracuje především se skupinami osob, které se nachází ve ztížené sociální situaci. Financuje činnosti spojené se sociálním poradenstvím, akredituje vzdělávací kurzy, spolupracuje se sociálními partnery.

Ministerstvo průmyslu a obchodu podporuje vzdělávání spotřebitelů. Tato podpora probíhá v rámci ochrany spotřebitele. Ministerstvo dále spolupracuje a spotřebitelským sdružením, kterým poskytuje finanční podporu.

Ministerstvo vnitra se zabývá prevencí kriminality. Na finanční vzdělávání pohlíží, jako na nástroj prevence kriminality. U zaměstnanců státní správy, územní samosprávy a členů bezpečnostních sborů zvyšuje finanční gramotnost. Finančně podporuje vzdělávací činnosti obcí.

Mezi další členy řadíme subjekty z veřejné správy, profesní sdružení, sociální partnery, nestátní a neziskové organizace, vzdělávací instituce, média, a další. V rámci správnosti poskytnutých informací probíhají pravidelné revize členů pracovní skupiny pro finanční gramotnost. (PSFV, 2019b)

6 Finanční gramotnost na základních a středních školách

V této části bude popsán systém, na jehož základě by měla být budována finanční gramotnost na základních a středních školách v ČR. Usnesením vlády č. 1594 ze dne 7. prosince 2005 bylo uloženo ministru financí, ministryni školství, mládeže a tělovýchovy a ministru průmyslu a obchodu připravit do 30. září 2006 systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách. Zástupci z Ministerstva financí, Ministerstva průmyslu a obchodu, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Výzkumného ústavu pedagogického v Praze a Národního ústavu odborného vzdělávání utvořili pracovní skupinu, která měla za úkol vypracovat systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách. V září 2006 byla dokončena první verze. a obsahuje sedm etap. Systém je následující (MŠMT, 2008): v první řadě je stanovená definice finanční gramotnosti. Následuje formulace standardů finanční gramotnosti, které jsou následně blíže popsány a jsou uvedeny v přílohách této práce. Dalším krokem je příprava vzdělání a podpory pedagogických pracovníků a pokračuje se implementací standardů. Poté probíhá fáze monitorování a hodnocení úrovně ve stanovené populaci. Předposledním krokem je zpětná vazba, která slouží k případným úpravám systému. Posledním krokem je zveřejnění informací o fungování systému, které musí probíhat v pravidelných intervalech.

6.1 Standard finanční gramotnosti pro 1. stupeň ZŠ

Pro žáky 1. stupně základní školy jsou uvedené tři skupiny standardů – peníze, hospodaření domácností, finanční produkty (MŠMT, 2008). U každé z následujících skupin si popíšeme obsahovou část, tedy s čím má být žák seznámen, a jaké výsledky mají být po procesu dosaženy.

- Peníze – obsah je zaměřen na formy peněz, způsoby placení, činnost banky. Výsledkem by měla být schopnost použití peněz v běžné situaci a kontrola ceny a vrácených peněz.
- Hospodaření domácností – obsah je zaměřen na rozpočet domácnosti. U výsledku by měl jedinec dokázat popsat, proč nemůže realizovat všechny chtěné výdaje.
- Finanční produkty – obsah je zaměřen na úspory a půjčky. Žák by měl být schopný vysvětlit, proč spořit, kdy si půjčit a jak splácet dluhy.

V následující části budeme pokračovat žáky 2. stupně ZŠ.

6.2 Standard finanční gramotnosti pro 2. stupeň ZŠ

U žáků 2. stupně jsou obsaženy stejné tři skupiny, ale obsahově se liší (MŠMT, 2008).

- Peníze – obsahem je nakládání s penězi, tvorba ceny, inflace. Žák by měl být schopen na příkladech vyjmenovat použití hotovostní a bezhotovostní formy placení, zná tvorbu ceny, ví vliv nabídky a poptávky, zná pojem inflace a dokáže ho popsat.
- Hospodaření domácností – obsahuje typy rozpočtů, práva spotřebitelů. Na základě získaných vědomostí by žák měl sestavit rozpočet, zná, jaké jsou hlavní příjmy a výdaje, a ví, jak se bránit, pokud jsou porušena práva spotřebitele.
- Finanční produkty – v obsahu jsou služby bank, finanční produkty, pojištění a úročení. Ve výsledku by měl žák umět charakterizovat debetní a kreditní karty, umí vysvětlit význam úroku, a zná nejčastější druhy pojištění a ví, kdy je využít.

V další části se zaměříme na standardy pro žáky střeňích škol.

6.3 Standard finanční gramotnosti pro SŠ

Pro střední školy jsou vytvořeny čtyři základní skupiny – peníze, hospodaření domácnosti, finanční produkty a práva spotřebitele (MŠMT, 2008). Obsahem jsou skupiny podobné standardům pro základní školy, avšak očekává se vyšší úroveň vědomostí a schopností.

- Peníze – tato část obsahuje placení v tuzemsku i v zahraničí, dále tvorbu ceny, inflaci. Student střední školy by měl být schopen používat platební nástroje, stanovit cenu, umí určit cenové triky, vysvětlí pojem inflace a její důsledky.
- Hospodaření domácnosti – hlavním obsahem je rozpočet domácnosti. Student by měl být schopný rozlišit pravidelné a nepravidelné příjmy a výdaje, a ví, jak se zachovat u schodkového a přebytkového rozpočtu.
- Finanční produkty – obsahem této části je přebytek a nedostatek finančních prostředků a pojištění. Student střední školy by měl navrhnout způsoby na využívání volných financí a umí vybrat nejvýhodnější investici. Dále je schopen vybrat nejvýhodnější úvěrový produkt a posoudit ho. Zná rozdíl mezi úrokovými sazbami a RPSN – roční procentní sazbou nákladů. V oblasti pojištění je schopen vybrat nejvýhodnější pojistný produkt.
- Práva spotřebitele – v obsahu jsou předpisy a obsahy smluv. Student vysvětlí uplatnění práv spotřebitele. Uvede příklady důsledků neznalosti smluv.

7 Důležité pojmy související s finanční gramotností

Tato část se věnuje pojmům, které se vztahují k určitým etapám života. Jedná se o pojmy, případně i rady, které jsou někdy podceňovány. Kapitola je doplněná o informace z webu penizenauteku.cz, který je zajišťován ČNB. Web obsahuje mnoho užitečných informací, které slouží i k rozvoji finanční gramotnosti. Hlavní cíl projektu penizenauteku.cz: *„Naučit se zacházet s penězi je stejně důležité, jako naučit se chodit. Naším cílem je naučit vás chodit ve světě financí.“* (penizenauteku.cz, 2019a)

7.1 Inlace a deflace

Inlace je pojem, který bývá velmi často přehlížen. Mnozí neví, co pojem inflace znamená, nebo co ji způsobuje. *„Inlace je prostě civilizační chorobou, asi tak jako obezita. Avšak zvládnutí této nemoci závisí na společnosti samotné, a proto lze mluvit o míře inflace jako o míře sebekontroly společnosti.“* (M. Helísek, J. Havel in. Jurečka a kol., 2017)

Inlace je obvykle definována jako zvyšování cenové hladiny. A následek je snižování kupní síly peněz. *„Jde tedy o vzestup průměrné cenové úrovně v národním hospodářství, kdy souběžně se zvyšováním obecné cenové úrovně mohou ceny některých druhů zboží klesat.“* (Jurečka a kol., 2017)

S pojmem inflace je spojován i pojem deflace. Deflací označujeme situaci, kdy klesá cenová hladina, která má za následek zvyšování kupní síly peněz. (Jurečka a kol., 2017)

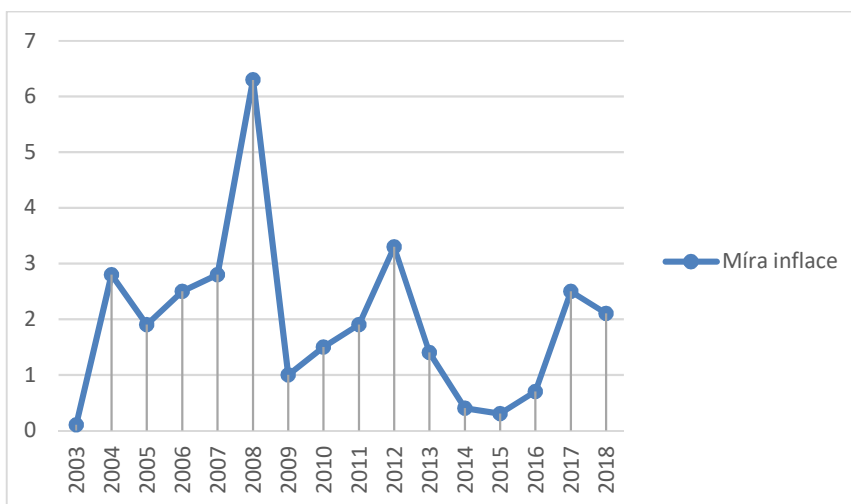
Měření inflace v České republice zajišťuje Český statistický úřad. Inflace je v praxi měřena jako přírůstek indexu spotřebitelských cen. Při měření jsou sledovány i jiné cenové indexy. Hlavním důvodem je vystavování cen spotřebitelského zboží a služeb vlivům, které jsou u některých případů obzvláště silné např. u ropy a zemního plynu. Pokud je inflace uváděna pomocí indexu spotřebitelských cen, setkááme se s rozdílnými čísly, která jsou správná. Při vyjadřování míry inflace je zapotřebí uvádět období, pro které je míra inflace uváděna. (CNB, 2019)

Na následujícím obrázku můžete vidět vývoj míry inflace. „*Míra inflace vyjádřená přírůstkem průměrného ročního indexu spotřebitelských cen vyjadřuje procentní změnu průměrné cenové hladiny za 12 posledních měsíců proti průměru 12 předchozích měsíců.*“ Míra inflace vyjádřená přírůstkem průměrného ročního indexu spotřebitelských cen je pro únor 2019 2,3 %, tento údaj byl zveřejněn k 11.3.2019. (CZSO, 2019)

2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
0,1	2,8	1,9	2,5	2,8	6,3	1,0	1,5	1,9	3,3	1,4	0,4	0,3	0,7	2,5	2,1

Obrázek 3: Vývoj míry inflace v letech 2003–2018 (CZSO, 2019)

Na základě výše uvedených dat je možné sestavit graf (obrázek 4), ze kterého jsou patrné výkyvy míry inflace v minulých letech.

Obrázek 4: graf vývoje míry inflace v letech 2003–2018 (CZSO, 2019, vlastní úprava)

7.2 Půjčky, úvěry, leasing

V první části této oblasti si vymezíme dva pojmy. Musíme si definovat dvě strany. Stranu, která poskytuje peněžní prostředky a stranu, která o peněžní prostředky žádá. Věřitel je tedy strana poskytující peněžní prostředky a dlužník je pak strana žádající o peněžní prostředky.

U poskytnutí úvěru jsou obě tyto strany zastoupeny. Úvěr je známým finančním nástrojem. Úvěrem rozumíme poskytnutí peněžních prostředků na předem stanovenou dobu a za odměnu nazývanou úrok. Úvěry můžeme rozdělit podle doby splatnosti na úvěry krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé. Krátkodobý úvěr nepřesahuje dobu splatnosti jeden rok. Střednědobý úvěr má dobu splatnosti od jednoho roku do čtyř let. A dlouhodobý úvěr je charakteristický dobou splatnosti, která je delší než čtyři roky. (Radová, Dvořák, Málek, 2013)

U problematiky úvěrů je důležité si promyslet, z jakého důvodu o úvěr žádám a co chci z poskytnutých prostředků pořídit. Měli bychom se řídit pravidlem nepůjčit si peníze na zboží, které má nižší životnost než splatnost úvěru.

Při vyřizování půjčky musíme být obezřetní i u dalšího pojmu, a to je úrok. Úrok můžeme vnímat jako odměnu za dočasné poskytnutí peněžních prostředků. Tuto odměnu získává věřitel, tedy osoba poskytující finanční prostředky. Avšak z pohledu dlužníka je brán úrok jako cena za získání úvěru. Úrok je počítán pro dobu zapůjčení, nebo uložení. Úrok je vyjadřován v procentech za časové období. (Radová, Dvořák, Málek, 2013)

Dále se zaměříme na pojem RPSN neboli roční procentní sazba nákladů. Tato sazba zahrnuje všechny náklady úvěru, které musí dlužník zaplatit. Sazba je vyjádřena jako roční procento z celkové částky úvěru a slouží k porovnání výhodnosti úvěru. (penizenauteku.cz, 2019b)

Nyní se budeme věnovat pojmu leasing. Toto slovo pochází z anglického slova „lease“, neboli pronájem. Pokud tedy máme zájem o leasing, musíme vědět, že se jedná o pronájem hmotné nebo nehmotné věci. Platí, že pronajímatelem je osoba, která za úplatu poskytuje danou věc do užívání nájemce. Nájemcem je tedy osoba, která má právo majetek využívat. V době pronajímání je majitelem vozidla pronajímatel. Leasing můžeme rozdělit na finanční a operativní. U finančního leasingu se jedná o pronájem věci, po skončení předem stanovené lhůty je tento leasing ukončen odkupem věci nájemcem. Za operativní leasing je obecně považován pronájem věci, po skončení pronajímané věci dochází k vrácení pronajímateli. (Valouch, 2012)

7.3 Bydlení a rodina

K bydlení se váže jeden velice důležitý pojem a to hypoteční úvěr. Jedná se o úvěr, u kterého je splacení zajištěné zástavním právem k nemovitosti. Tímto typem dlouhodobého úvěru jsou zpravidla financovány pořízení nebo oprava nemovitostí. (Černohorský, 2011)

Hypoteční úvěr neslouží pouze k pořízení nemovitosti, takovýto úvěr označujeme jako „Americká hypotéka“. Tato hypotéka se liší tím, že dlužník ručí za poskytnutí úvěru vlastněnou nemovitostí a může si například pořídit movitou věc. Při vyřizování hypotečního úvěru nesmíme nic brát na lehkou váhu, a proto je dobré se obrátit na nezávislého hypotečního specialistu. Hypoteční specialista je osoba, která je nápomocná při zprostředkování úvěru a je placena formou provize ze sjednaného úvěru.

Rodina je novou životní etapou, která přináší nové situace a potřeby. Při plánování založení rodiny je zapotřebí si uvědomit, že se musí změnit i rozpočet, který jsme doposud měli. Většina rodin vzniká svatbou, avšak před svatbou je důležité projít si důležité aspekty, mezi které patří: dluhy, majetkové poměry, uzavření předmanželské smlouvy, budoucí počet členů rodiny. Pokud tyto aspekty nejsou projednány, mohou dříve či později vyplývat na povrch jako nepříjemné komplikace.

Dluhy jsou příkladem, který společné žití ovlivní velkým způsobem. Proto je důležitá upřímnost o současných dluzích mluvit. Majetkové poměry jsou další situací, které musí být před svatbou ujasněné. Především se jedná o bydlení a hmotné zajištění a plány do budoucna, podle kterých bude s majetkem nakládáno. Společné jmění manželů vzniká až po uzavření sňatku. Veškerý majetek, který každý z partnerů vlastní před svatbu je i nadále v jeho vlastnictví. Málo užívaným pojmem je dle mého názoru předmanželská smlouva. Většina párů si myslí, že předmanželská smlouva je nepodstatná věc, když se lidé berou z lásky, avšak skutečnost se mnohdy liší. Uzavření předmanželské smlouvy je dále upraveno zákonem č. 89/2012 (občanský zákoník) v platném znění, a to zejména v § 716 a § 717:

„§ 716

Snoubenci a manželé si mohou ujednat manželský majetkový režim odlišný od zákonného režimu. Ujednají-li si smluvený režim manželé, upraví zpravidla své povinnosti a práva týkající se již existujícího společného jmění. Ujednají-li se pro smluvený režim zpětný účinek, nepřihlíží se k tomu.

§ 717

(1) Smluvený režim může spočívat v režimu oddělených jmění, v režimu vyhrazuujícím vznik společného jmění ke dni zániku manželství, jakož i v režimu rozšíření nebo zúžení rozsahu společného jmění v zákonném režimu. Ustanovení o režimu oddělených jmění se použijí obdobně v režimu vyhrazuujícím vznik společného jmění ke dni zániku manželství.

(2) Smluvený režim lze změnit dohodou manželů nebo rozhodnutím soudu; taková změna vyžaduje dohodu manželů nebo rozhodnutí soudu o součástech společného jmění v dosavadním režimu.“ (Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník)

Další životní etapu mohou být děti. Při příchodu nového přírůstku do domácnosti opět musíme počítat s novým rozpočet. Musíme také počítat s mimořádnými a nečekanými výdaji.

Rozvod může působit jako nepříjemná životní zkušenost. Při této zkušenosti nás nejvíce ovlivňují emoce. Důležité je vědět, že rozvod neprobíhá zadarmo. U rozvodového řízení, které probíhá s velkými průtahy, se vyčíslené částky dostávají až do desítek tisíc. Velkým pomocníkem při těchto procesech je právě podceňovaná předmanželská smlouva.

Důkazem, že jsou důležité úspory na mimořádné situace je právě i úmrtí v rodině. Poskytovatelé pohřebních služeb nemají žádné omezení v cenovém nastavení, a proto je pohřeb vyjednáván individuálně dle nároků pozůstalých.

7.4 Osobní bankrot

Dluhy jsou nepříjemnou životní zkušeností. Pokud nastane situace, že dlužník není schopen své dluhy dále splácet, je zapotřebí řešit vše už v samém počátku. Dlužníci mohou své dluhy vypořádat vyhlášením osobního bankrotu. Jedná se o oddlužení fyzických osob v rámci insolvenčního řízení. Insolvenční zákon je blíže popsán v následující kapitole. (Ceska-justice.cz, 2019)

7.5 Pojištění a spoření

Pojištění slouží ke krytí nahodilých událostí. Sjednané pojištění neovlivní výskyt rizika, pouze řeší finanční dopad nahodilé události. Pojištění můžeme členit podle několika hledisek (Černohorský, Teplý, 2011). Z právního hlediska rozeznáváme pojištění dobrovolné a povinné. Dobrovolné pojištění závisí pouze na ekonomickém subjektu. Povinné pojištění je dáno zákonem a dále se dělí na smluvní povinné pojištění – jedná se o tzv. povinné ručení u osobních automobilů, a zákonné pojištění – povinnost je dána zákonem a jedná se především o sociální a zdravotní pojištění. Dále dělíme pojištění podle způsobu financování – sociální pojištění a komerční pojištění. Sociální pojištění pokrývá události sociálního charakteru. Tento typ pojištění je považována za povinné. Sociální pojištění se neodvíjí na míře rizika, ale je stanovován procentem z příjmu. Komerční pojištění bereme za soukromé pojištění, které je sjednáváno dobrovolně. Částka příspěvku na pojištění se odvíjí od velikosti rizika. Příkladem komerčního pojištění jsou např. úrazové pojištění, majetkové pojištění, pojištění odpovědnosti, cestovní pojištění (Černohorský, Teplý, 2011).

Pojištění se nejčastěji sjednává přes osoby oprávněné ke zprostředkování, tedy přes zástupce určitých pojišťoven. Oprávnění k výkonu si každý uživatel může ověřit přes registr ČNB¹. Jestliže si chceme vyřídit pojištění, musíme si připravit soupis našich požadavků. Tento soupis předložíme při sjednávání a je evidován. Vyhotovení tohoto záznamu není dobré brát na lehkou váhu, takovýto záznam může sloužit jako pomocný nástroj v případě řešení sporů a problémů. Ve chvíli, kdy máme před sebou pojistnou smlouvu, musíme si ji řádně pročíst. V případě, že najdeme nesrovnalost, nebo slovní obrat, kterému z celá nerozumíme, je nutné požadovat vysvětlení. Až máme kompletní informace, můžeme zvážit, zda je pro nás aktuální nabídka výhodná či nikoliv. (penizenauteku.cz, 2019c)

Spoření je finančním produktem, který je považován za speciální druh vkladů. Spoření můžeme rozdělit na účelová, majetková a spoření spojené se životním pojištěním. (Rejnuš, 2016)

Další možností na zhodnocení našich peněz je možnost investování. Investování však může vést k dočasné nebo úplné ztrátě investovaných peněžních prostředků. Avšak toto riziko může být kompenzováno vyšším výnosem z investovaných peněžních prostředků. Investování není dobré provádět bez rozmyslu. Je tedy vhodné zvážit nabídky poskytovatelů investičních služeb.

¹ Odkaz na registr pojišťoven u ČNB - https://www.cnb.cz/cs/statistika/menova_bankovni_stat/seznamy_mbs/seznam_ic/index.html

7.6 Rodinný rozpočet

Finanční rozpočet představuje vztah mezi příjmy a výdaji. Je to nástroj, který nám poskytuje dobrý přehled o našich financích. Rozpočet má dvě hlavní složky a těmi jsou příjmy a výdaje. (Jak ovládnout své peníze, 2013)

Nyní se zaměříme na jednu stranu rozpočtu a tou jsou příjmy. V první řadě si můžeme příjmy rozdělit dle druhů. Druhy příjmů můžeme určit na základě Zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů. Jedná se o pět skupin, a to jsou příjmy ze závislé činnosti, příjmy ze samostatné činnosti, příjmy z kapitálového majetku, příjmy z nájmu, ostatní příjmy.

Jak už je výše uvedeno, druhou stranu rozpočtu tvoří výdaje. V rámci rodinného rozpočtu si můžeme rozdělit výdaje do dvou skupin, a to na výdaje nezbytné a zbytné. Nezbytné výdaje jsou výdaje, které v krátkém období nedokážeme snížit nebo vyloučit. Za tyto výdaje považujeme nájem, platby záloh za energie, vody, plynu, dále důležité léky a pomůcky, výdaje za jídlo, telefonní služby a internet. Do nezbytných výdajů je zapotřebí zařadit splátky závazků, pojištění. Dalším druhem výdajů jsou výdaje zbytné, tedy takové, které nemusí být ihned utráceny. Je zapotřebí přemýšlet nad jejich využitím a případným uložením. (Bohanesová, 2018)

8 Insolvenční zákon

Insolvenční zákon, tj. zákon č. 182/2006 Sb. – zákon o úpadku a způsobech jeho řešení – pojednává o řešení úpadku, nebo hrozícím úpadku dlužníka. Pomocí soudního řízení dochází k uspořádání majetkových vztahů. Cílem je co nejvyšší a poměrné uspokojení věřitelů.

8.1 Insolvenční řízení

Insolvenční řízení je soudním řízením, které se zabývá úpadkem dlužníka a podává návrhy na řešení. Insolvenční řízení probíhá před insolvenčním soudem, který rozhoduje o opravném prostředku. Na základě podání insolvenčního návrhu, který může podat dlužník, nebo věřitel, je zahájeno insolvenční řízení. Věřitelé podávají přihlášku k pohledávce. Tímto krokem věřitelé uplatňují nárok na uspokojení svých práv v rámci insolvenčního řízení. Insolvenční rejstřík je systém, který obsahuje informace a údaje podle zákona č. 182/ 2006 Sb.

8.2 Úpadek

Úpadek je definován Insolvenčním zákonem v § 3 takto:

„(1) Dlužník je v úpadku, jestliže má

a) více věřitelů a

b) peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti a

c) tyto závazky není schopen plnit

(dále jen "platební neschopnost").

(2) Má se za to, že dlužník není schopen plnit své peněžité závazky, jestliže

a) zastavil platby podstatné části svých peněžitých závazků, nebo

b) je neplní po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti, nebo

c) není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek vůči dlužníku výkonem rozhodnutí nebo exekucí, nebo

d) nesplnil povinnost předložit seznamy uvedené v § 104 odst. 1, kterou mu uložil insolvenční soud.

(5) O hrozící úpadek jde tehdy, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků.“ (zákon č. 182/2006 Sb.).

Jakými způsoby je možné řešit úpadek? Způsobem pro řešení úpadku, nebo stávajícího úpadku je insolvenční řízení. Insolvenční řízení řeší úpadek pomocí několika nástrojů a těmi se rozumí konkurs, reorganizace, oddlužení a další řešení, které jsou stanoveny pro zvláštní případy úpadku. Insolvenční soud rozhodne o řešení úpadku jedním z výše uvedených způsobů. (zákon č. 182/2006 Sb.).

Jedním ze způsobů řešení úpadku je konkurs. Rozhodnutím o prohlášení konkursu, jsou zjišťovány pohledávky věřitelů. Pohledávky věřitelů jsou poměrně uspokojovány vzhledem k jejich výši. Aby mohly být pohledávky uspokojeny, musí dojít ke zpeněžení majetková podstaty tzn. převedení majetku na peníze za účelem uspokojení věřitelů. (insolvenčnípravo.eu, 2019a)

Dalším způsobem řešení úpadku je reorganizace. Hlavním smyslem reorganizace je snaha udržení podniku, nebo jeho části s cílem dalšího provozu. Reorganizace je nástrojem řešení úpadku pouze pro podnikatele. O reorganizaci rozhoduje soud, který musí reorganizaci povolit. Pokud se tak stane, dlužník má právo sestavit reorganizační plán, na sestavení plánu je předem stanovená doba. Reorganizační plán nejprve musí projít hlasováním věřitelů a poté je schvalován soudem. Pokud není reorganizační plán sestaven, nebo není soudem schválen, zbylým řešením úpadku se stává pouze konkurs. (insolvenčnípravo.eu, 2019b)

Oddlužením rozumíme řešení úpadku fyzických či právnických osob, nepodnikatelů. V praxi je oddlužení nazývané jako osobní bankrot. V rámci oddlužení musí být dlužník schopen během pěti let splatit 30 % svých dluhů, od zbylých dluhů může být osvobozen. (insolvenčnípravo.eu, 2019c)

V lednu 2019 byla prezidentem republiky podepsána novela Insolvenčního zákona. Upravenými podmínkami jsou délka insolvence, prokazování příjmů, minimální platba. Úpravou prošla délka insolvence, která se bude odvíjet od výše dluhů. Podmínka splatit 30 % závazků nadále zůstává u insolvence na pět let. Druhou, novou variantou, je insolvence tříletá, zde je podmínkou splatit alespoň 60 % závazků. Další změnou prošlo prokazování závazků. U varianty pětileté insolvence nebude zapotřebí prokazování dostatečných příjmů, v současné době je tato podmínka obcházena potvrzením rodinného příslušníka. Rodinný příslušník se zaváže, že za dlužníka bude určitý obnos hradit. Prokazování dostatečných příjmů je nutné u varianty insolvence na tři roky. Úplnou novinkou v zákoně je minimální platba. Jedná se o minimální částku, kterou bude muset dlužník hradit. Minimální částka byla stanovena na necelých 1 100 Kč/měsíc a bude vynaložena na úhradu nákladů na insolvenčního správce. Stejnou minimální výši mají stanovenou úhrady pohledávek nezajištěných věřitelů. (Tomek, 2019)

Insolvenční řízení stojí na několika základních zásadách. U vedení insolvenčního řízení musí být jednáno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo zvýhodněn. Jestliže jsou účastníky věřitelé, kteří mají stejné nebo podobné postavení, musí mít rovné možnosti. Pokud nestanoví zákon jinak, práva, která byla nabyta věřiteli před zahájením insolvenčního řízení, nemohou být omezena soudem ani správcem řízení. Věřitelé by se měli zdržet v jednání, které by vedlo k uspokojení jejich pohledávek mimo insolvenční řízení (zákon č. 182/2006 Sb.).

V následující části bakalářské práce se zabývám dotazníkovým šetřením na téma finanční gramotnosti.

9 Průzkum finanční gramotnost na vybraných školách

Průzkum finanční gramotnosti probíhal v měsíci dubnu na vybraných školách na okrese Třebíč. Cílovou skupinou tohoto průzkumu byli žáci a studenti ve věku od 11 do 20 let. Dotazník byl zpřístupněn ve dvou verzích, jedna verze byla určena pro žáky základních škol, druhý dotazník by určen pro žáky středních škol.

9.1 Struktura dotazníku

Dotazník je rozdělen do tří částí. Dotazník obsahuje otázky uzavřeného i otevřeného typu. Rozhodla jsem se, že otázky otevřeného typu budou dobrovolné a budou sloužit k vyjádření názoru respondentů. První část dotazníku je zaměřená na hospodaření s penězi, tato část obsahuje dvě otázky otevřeného typu. Dotazník určený pro studenty středních škol obsahoval otázku zaměřenou na vlastní příjmy, která byla v první části dotazníku.

Druhá část obsahuje vědomostní test. Jedná se o pojmy, které by respondenti daného věku měli znát. Otázky č. 12–14 jsou převzaty z bakalářské práce Lady Staníčkové, která v roce 2013 měla svoji bakalářskou práci zaměřenou na finanční gramotnost. Výsledky z uvedené bakalářské práce jsem se rozhodla porovnat s výsledky, které jsem získala svým průzkumem.

Třetí tvář mého dotazníku tvoří osobní otázky, pomocí kterých zjistím věkové rozmezí, pohlaví a studium.

Na dotazníkovém průzkumu jsem spolupracovala s dvěma školami, které jsou v mé praktické části označovány pouze jako škola A a škola B. Dotazníky určené pro školu A byly vyplňovány v rámci výuky a respondentem se tedy stal každý z přítomných žáků 2. stupně základní školy. Avšak u školy B byl postup odlišný. Po konzultaci s vedením školy B jsem dotazníky zpřístupnila žákům online a vedení školy je následně rozeslalo s prosbou o vyplnění. Respondenti se tedy zúčastnili dotazníku zcela dobrovolně a na základě svého rozhodnutí.

9.2 Stanovení hypotéz

Na základě sestavování dotazníku a následného kontaktu se školou jsem si sestavila tyto hypotézy.

Hypotéza č. 1: Nadpoloviční většina respondentů neuvede předmět, ve kterém se setkává s pojmy finanční gramotnosti.

Hypotéza č. 2: Nejméně odpovědi obsahují otázky otevřeného typu, a to v závislosti na jejich dobrovolném vyplnění.

Hypotéza č. 3: Nadpoloviční většina z počtu respondentů ze školy B je tvořena ženami.

Hypotéza č. 4: Alespoň 10 respondentů vybere u otázky č. 10 možnost financování půjčkou.

Hypotéza č. 5: Otázka č. 12 je nejvíce vynechávanou otázkou uzavřeného typu.

Hypotéza č. 6: Dotazníky ze školy B neobsahují vynechané odpovědi.

10 Rozbor dotazníku

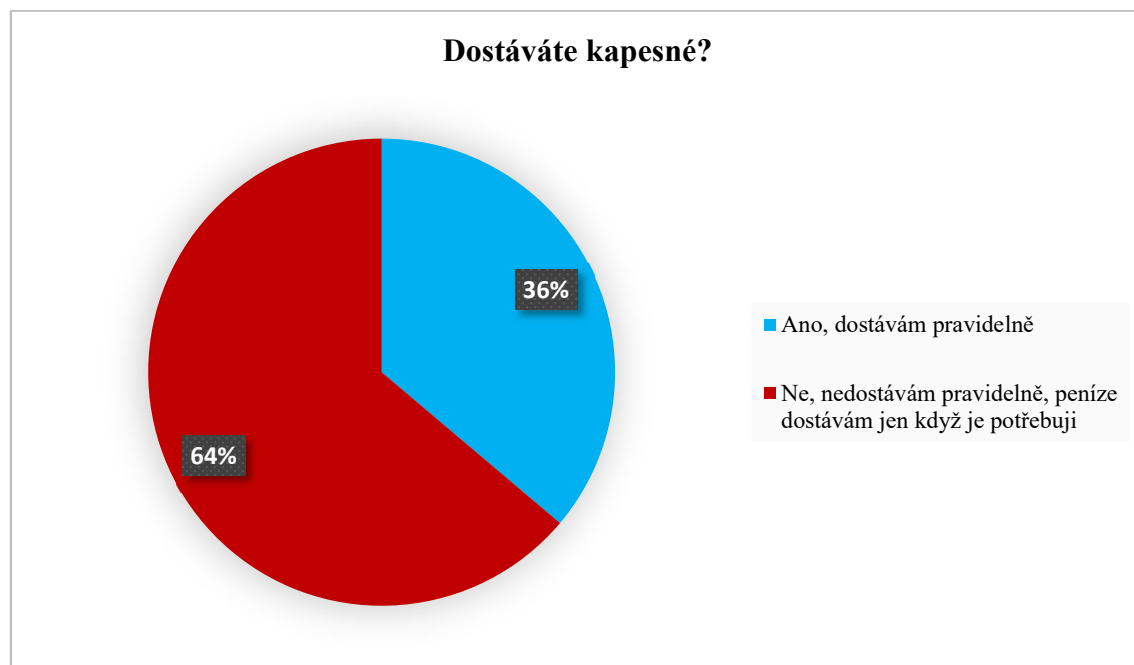
Dotazníkového šetření se celkem zúčastnilo 85 respondentů. Na školu A bylo doručeno 51 dotazníků a vráceno bylo 47 vyplněných dotazníků. Tento rozdíl vznikl z důvodu onemocnění započítaných žáků. Ze školy B dotazník dobrovolně vyplnilo 38 respondentů ve věku od 11 let do 20 let.

10.1 Hospodaření s penězi

Otázka č.1 Dostáváte kapesné?

Cílem této otázky bylo zjistit, zda respondenti dostávají kapesné v pravidelných intervalech. Nebo kapesné v pravidelných intervalech nedostávají, ale dostávají od rodičů, když potřebují. Respondenti jejichž odpověď byla za b měli dále pokračovat k otázce č. 4.

Z následujícího grafu vyplývá, že 64 % respondentů nedostává kapesné pravidelně, ale peníze dostává podle potřeby. Pravidelně kapesné dostává 36 % respondentů. Respondenti, kteří odpověděli za **a** dále pokračovali k otázce č. 2 a č. 3.

Graf 1 : Znázorění odpovědí k otázceč. 1 (zdroj: vlastní průzkum)

Otázka č. 2 V jakých intervalech kapesné dostáváte?

Jedná se o doplňkovou otázku k otázce č. 1. Cílem otázky je zjištění nejčastěji používaného intervalu kapesného.

Z následující tabulky vyplývá, že nejčastěji používaný interval, ve kterém respondenti dostávají kapesné je měsíční interval. Tento interval je dle mého názoru vhodný. Respondenti si musí své výdaje dobře naplánovat. Vzhledem k tomu, že výplaty jsou nejčastěji vypláceny měsíčně, respondenti se zdokonalují schopnosti do budoucna.

V jakých intervalech dostáváte kapesné?				
	Denně	Týdně	Měsíčně	Celkem
Škola A	0	6	10	16
Škola B	1	3	18	22
Celkem	1	9	28	76

Tabulka 1: Znázornění odpovědí k otázce č. 2 (zdroj: vlastní průzkum)

Otázka č. 3 Jaká je průměrná výše Vašeho kapesného za měsíc?

Také se jedná o doplňkovou otázku k otázce č. 1. Zvolila jsem uvedení průměrné výše kapesného, abych zjistila nejčastěji používanou průměrnou výši kapesného.

Z níže uvedené tabulky vyplývá, že nejčastější výše kapesného je do 200 Kč/ měsíc.

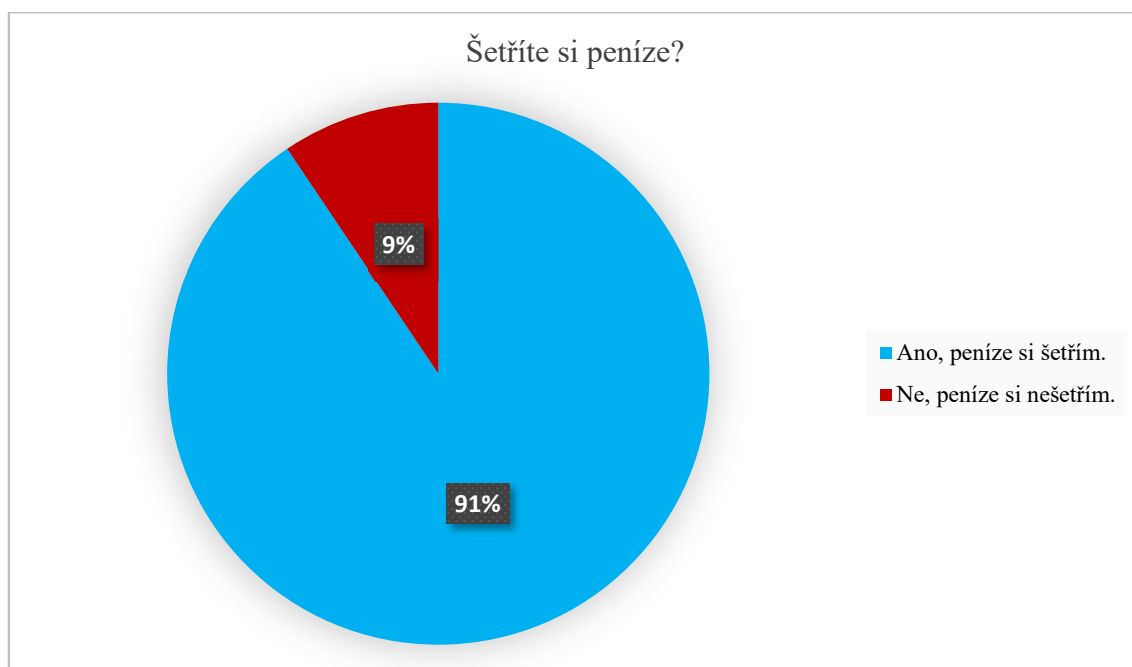
Jaká je průměrná výše Vašeho kapesného za měsíc?					
	Do 200 Kč	201 Kč – 500 Kč	501 Kč – 1000 Kč	Více jak 1000 Kč	Celkem
Škola A	9	5	2	1	17
Škola B	7	6	7	2	22
Celkem	16	11	9	3	78

Tabulka 2: Znázornění odpovědí k otázce č. 3 (zdroj: vlastní průzkum)

Otázka č. 4 Šetříte si peníze?

Cílem této otázky bylo zjistit, zda si respondenti tvoří vlastní úspory.

Z grafu vyplývá, že 91 % respondentů šetří peníze. A 9 % respondentů uvedlo, že peníze nešetří. Jak je uvedeno v první části mé bakalářské práce, úspory jsou určeny na nečekané výdaje. Dle správného sestavení rozpočtu by finanční rezervu měla tvořit výše jedné měsíční výplaty. Na základě stanoveného věku respondentů můžeme předpokládat, že úspory respondentů jsou tvořeny z kapesného, z peněžních darů (např. narozeniny) a v některých případech z vlastních příjmů (brigád). U zbylých 9 % můžeme předpokládat, že se respondenti nenacházejí v situaci, která by jim umožnila peníze ušetřit, nebo o tvorbu úspor nemají zájem.

Graf 2: Znázornění odpovědí k otázce č. 4 (zdroj: vlastní průzkum)

Otázka: Máte vlastní příjmy, pokud ano jaké?

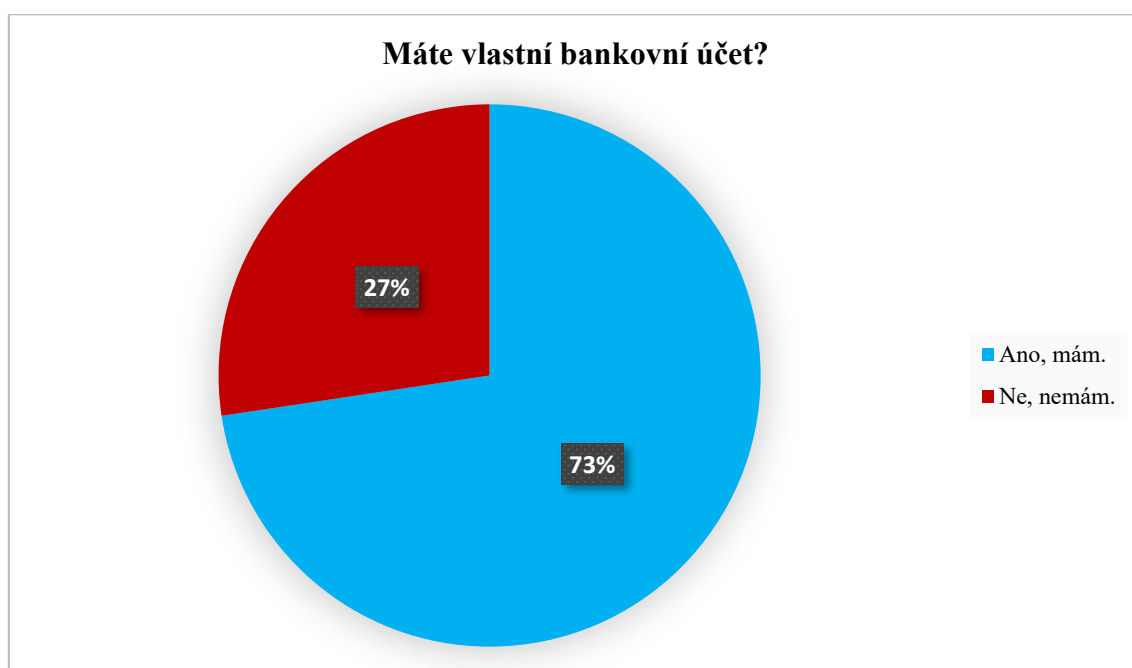
Do dotazníku pro střední školy jsem se rozhodla zařadit otázku, zda respondenti disponují vlastními příjmy. Cílem této otázky bylo zjistit, kolik procent respondentů má vlastní příjem. Z počtu 27 respondentů jsem na tuto otázku obdržela 9 odpovědí. Studenti nejčastěji uvedli, že jejich vlastní příjem pochází z brigád. Z toho jeden respondent uvedl, že se nejedná o stálou brigádu, proto tedy příjem není pravidelný. Další respondent uvedl, že jeho vlastní příjmy vyplývají z prodeje vlastních uměleckých prací a grafické tvorby na PC.

Dle mého názoru je dobré, pokud studenti mají brigády, mají tak možnost vydělat si vlastní peníze, se kterými mohou nakládat, podle svého uvážení. Vzhledem k tomu, že se jedná o jejich vlastní výdělek vědí, kolik hodin práce se skrývá za vyplacenou částkou. Předpokládejme, že si svých peněz více váží a nakládají s nimi rozumně. Pokud bych se rozhodla ke sběru dat v rámci rozhovoru, následovala by otázka: Jak Vás možnost vlastního výdělků obohatila?

Otázka č. 5 Máte vlastní bankovní účet?

Tato otázka je zaměřená na vlastní bankovní účet. U respondenta, který disponuje vlastním bankovním účtem je předpoklad, že může využívat jiné nežli hotovostní formy peněz. Jelikož dotazníkové šetření probíhalo u respondentů od 11 let do 20 let, můžeme tedy předpokládat, že bankovní účty byly zřízeny rodiči respondentů.

Jak z grafu vyplývá 73 % respondentů uvedlo, že mají vlastní bankovní účet. Na způsoby využívání bankovního účtu, jsem se respondentů nedotazovala. Myslím si, že by tato otázka byla nevhodná. Z grafu také můžeme vidět, že 27 % respondentů vlastním bankovním účtem nedisponuje.

Graf 3: Znázornění odpovědí k otázce č. 5 (zdroj: vlastní průzkum)

Otázka č. 6 V čem vidíte výhody vlastního bankovního účtu?

Tato otázka se zabývala pouze výhodami vlastního bankovního účtu. Na tuto otázku mohli odpovídat i respondenti, kteří vlastní bankovní účet nemají. V této otázce respondenti mohli dobrovolně vyjádřit svůj vlastní názor.

Tato otevřená otázka byla k dobrovolnému vyjádření názorů a obdržela jsem celkem 38 odpovědí. Někteří respondenti se v názorech shodovali, proto jsem za každým názorem uvedla počet shod. Myslím si, že některé uvedené výhody bychom mohli zařadit i mezi nevýhody. Dva respondenti uvedli, že bankovní účet jim připadá naprosto zbytečný. Tyto odpovědi jsem do tabulky nezařadila, jelikož jsem se v otázce ptala pouze na výhody.

Škola A	Počet	Škola B	Počet
Možnost platby kartou.	3	Peníze nemusím mít v hotovosti.	3
Možnost spoření.	3	Přehled o úsporách.	1
Peníze jsou v bezpečí.	5	Vlastní hospodaření s penězi.	2
Peníze, které nejsou v hotovosti hned neutratí.	2	Možnost spoření.	1
Přístup pouze oprávněným osobám.	1	Přístup pouze oprávněným osobám	1
Možnost platby nákupu přes internet ihned kartou.	1	Možnost platby přes internet.	1
Čistá peněženka.	1	Peníze, které nejsou v hotovosti hned neutratí.	1
Dobrá dostupnost	1	Přístup k většímu obnosu peněz.	1
Celkem	17	Celkem	11

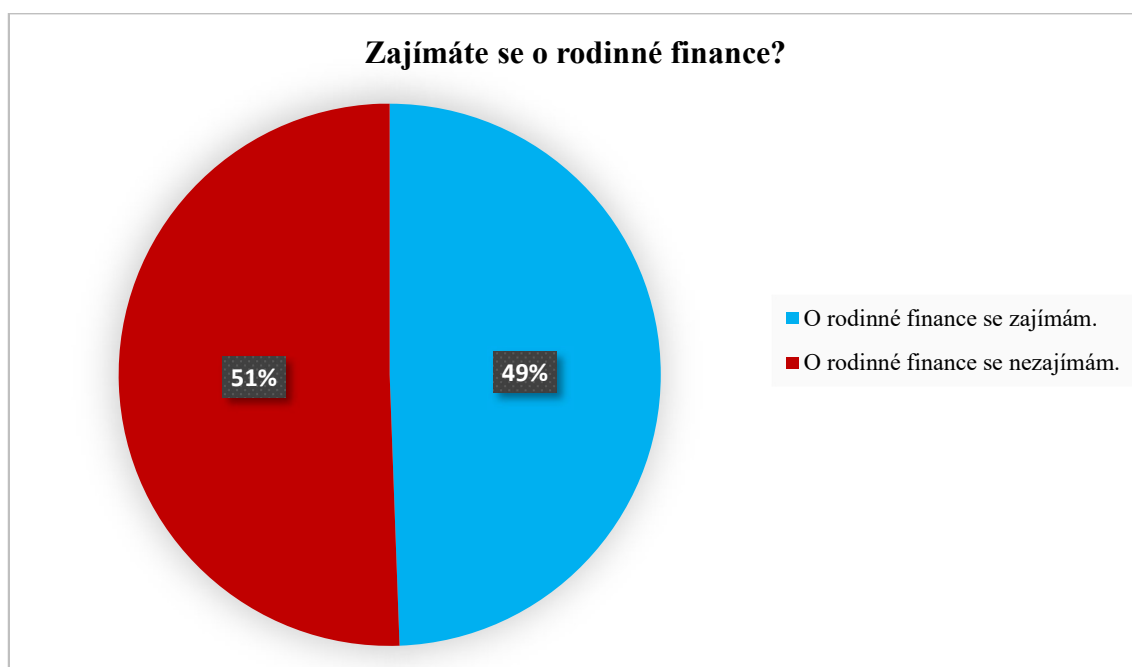
Tabulka 3: znázornění odpovědí k otázce č. 6 (zdroj: vlastní průzkum)

Otázka č. 7 Zajímáte se o rodinné finance?

Otázku ohledně zájmu o rodinné finance jsem do dotazníku zařadila, abych zjistila, zda se respondenti v tom to věku zajímají o rodinné finance či rozpočet. Pokud se respondenti zajímají o rodinné finance mají tedy přehled, jaké jsou běžné rodinné výdaje. Měli by umět posoudit nutnost jejich chtěných nákupů.

U této otázky byly počty odpovědí skoro vyrovnané. Jak z grafu vyplývá počet studentů, kteří se nezajímají o rodinné finance převyšuje počet studentů, kteří o rodinné finance zájem mají. K zamyšlení je důvod, proč se respondenti o rodinný rozpočet nezajímají, ale v rámci dotazníku jsem se na tyto důvody nedotazovala.

Po této otázce jsem zařadila otázku otevřeného typu.

Graf 4: Znázornění odpovědí k otázce č. 7 (zdroj: vlastní průzkum)

Otázka č. 8 Jakým způsobem se zajímáte o rodinné finance?

V této otázce mohli respondenti vyjádřit názor jakými způsoby se mohou zajímat, nebo jakým způsobem se zajímají o finance. Jedná se opět o otevřenou otázku, na kterou respondenti odpovídali dobrovolně.

Obdržela jsem celkem 18 odpovědí. Z tabulky vyplývá, že nejčastějším způsobem, jak se zajímají, či mohou zajímat je konzultace výdajů, pokud si respondenti chtějí něco zakoupit. Jeden z respondentů uvedl, že se o rodinné finance zajímá, zajímá se o rodinný rozpočet, ale jeho zájem není kladně hodnocen ze strany rodičů. Tento fakt mě překvapil, myslím si, že tento přístup by mohl respondenta do budoucna demotivovat.

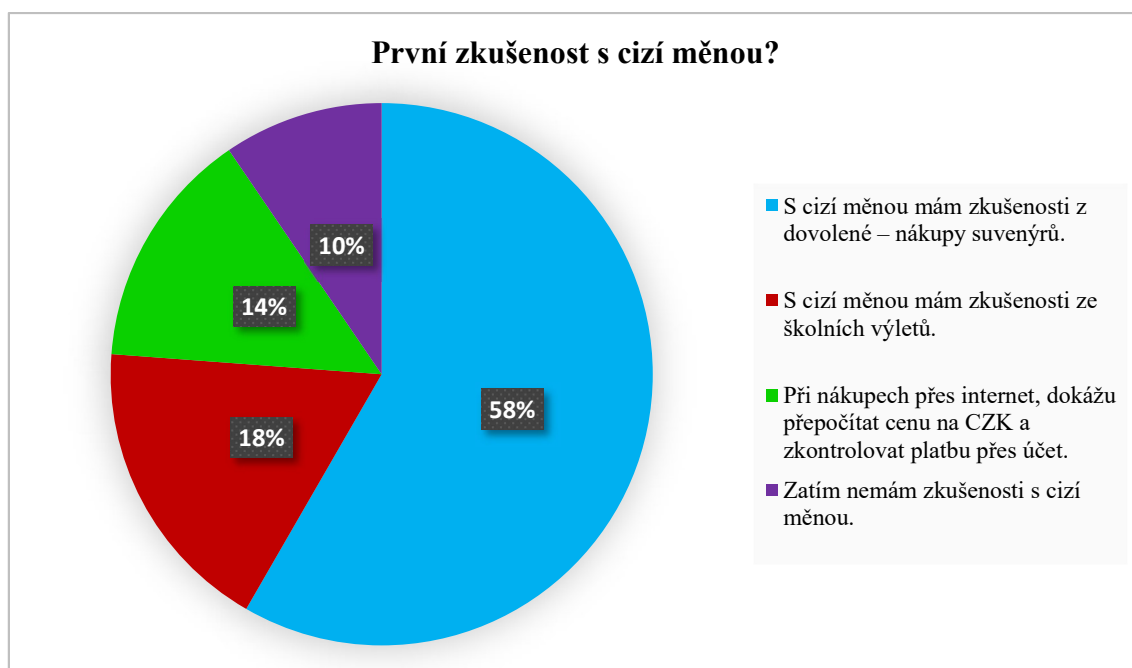
Škola A	Počet	Škola B	Počet
Rodinné konzultace ohledně financí a výdajů.	3	Konzultace ohledně úspor a jejich tvorby.	1
Konzultace financí spojených s dovolenou.	2	Konzultace o rodinných výdajích a cenách.	5
Respondenti konzultují své chtěné výdaje s rodiči. Konzultacemi zjišťují, zda jejich výdaje nejsou zbytečné.	6	Všeobecný přehled.	1
Celkem	11	Celkem	7

Tabulka 4: Znázornění odpovědí k otázce č. 8 (zdroj: vlastní průzkum)

Otázka č. 9 První zkušenost s cizí měnou?

Tato otázka je zaměřená na zkušenosti s cizí měnou. Cílem otázky je zjistit, kde se respondenti poprvé použili cizí měnu, případně kolik respondentů z celkového počtu dotazovaných doposud nemá žádnou zkušenost.

U této otázky jsem dala možnost ze čtyř různých odpovědí. Z grafu vyplývá, že 58 % respondentů má první zkušenost s cizí měnou z dovolené. Cizí měnu použili k platbě vybraných suvenýrů. Myslím si, že se jedná o užitečnou zkušenost, protože je důležité, aby respondent byl schopen zkontrolovat cenu nákupu a hodnotu vrácených peněz i v cizí měně. Další z možných odpovědí, byla zkušenost ze školního výletu. Tuto odpověď zvolilo 18 % respondentů. Opět si myslím, že se jedná o prospěšný způsob, jak se mohou respondenti zdokonalit. Zároveň tuto zkušenost mohou využít i respondenti z různých finančních poměrů, jelikož školní výlety (zakoupené pro větší skupinu) obsahují množstevní slevu, školní výlet může být zafinancován, např. z dotací nebo projektů. Další uvedenou možností je nákup ze zahraničí, který byl zvolen 14 % respondentů. Tato zkušenost může obsahovat i jisté nástrahy. Proto by u nákupů, které jsou prováděny mladšími respondenty, měli být rodiče. Poslední možnost zvolilo 10 % respondentů, kteří prozatím nemají žádné zkušenosti s cizí měnou.

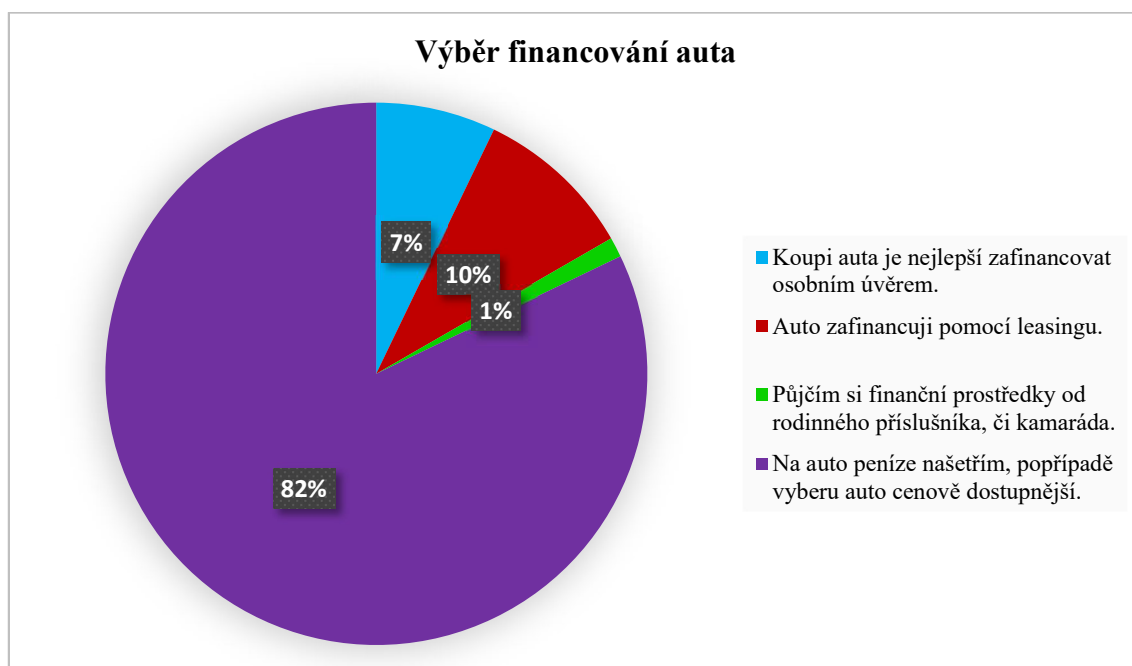

Graf 5: Znázornění odpovědí k otázce č. 9 (zdroj: vlastní průzkum)

Otázka č. 10 Na základě svých schopností a znalostí vyberte jednu odpověď.
Příklad: Mám vybrané auto, na které nemám finanční prostředky, jak se v této chvíli mám rozhodnout?

Cílem této otázky je zjistit, jaký způsob při koupi auta respondenti volili, nebo doporučili. K této otázce jsem ne zvolila podotázku mířenou na odůvodnění vybrané otázky. Dle mého názoru by někteří respondenti neuvedli vhodné odpovědi.

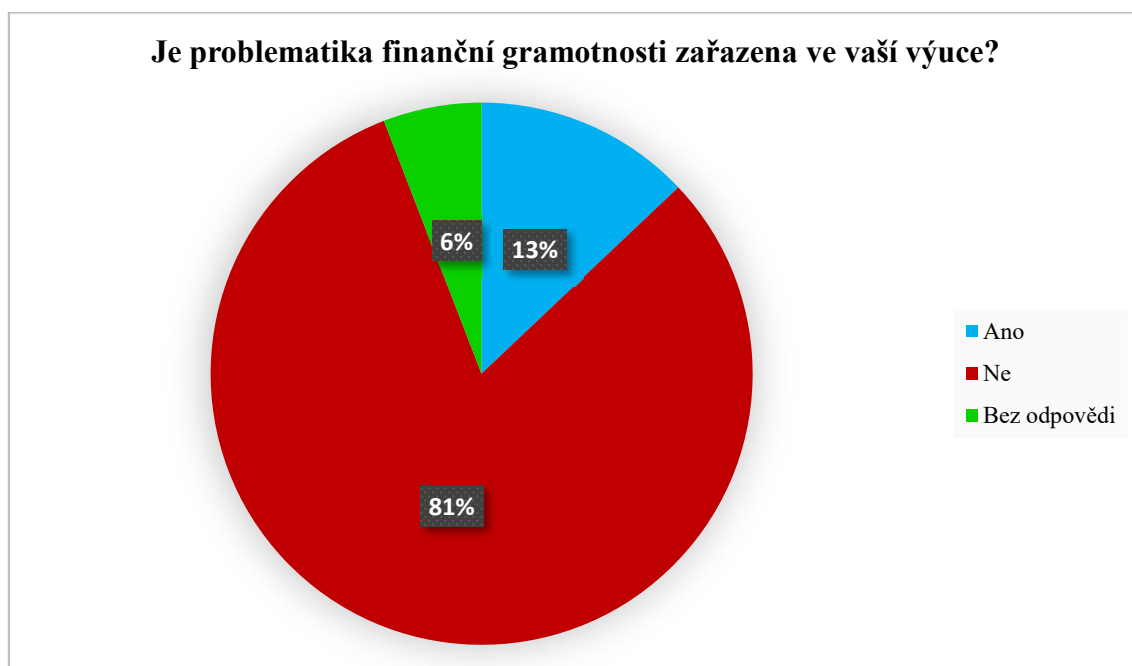
Jak se vidět na grafu nejvíce respondentů (82 %) zvolilo poslední možnost. Můžeme tedy předpokládat, že respondenti by se kvůli autu zadlužit nechtěli, což hodnotím kladně. Avšak můžeme zároveň předpokládat změnu jejich názoru během let. Respondenti, kteří by si na auto půjčili od rodinného příslušníka či kamaráda byli zastoupeni v nejmenším počtu a tj. 1%. Zbylí respondenti zvolili financováním osobním úvěrem (7 %) a poslední skupina respondentů zvolila financování leasingem (10 %). U respondentů, kteří zvolili možnost osobního úvěru a leasingu, bychom mohli polemizovat, zda tito respondenti přesně ví, jaký je mezi těmito způsoby financování rozdíl.

Graf 6: Znázornění odpovědí k otázce č. 10 (zdroj: vlastní průzkum)

Otázka č. 11 Je problematika finanční gramotnosti zařazena ve Vaší výuce?

Tato otázka je zaměřena na finanční gramotnost zařazenou do výuky. Cílem bylo zjistit, zda si respondenti všímají pojmů spojených s finanční gramotností, se kterými se setkají v rámci výuky. U možnosti *a* jsem respondenty poprosila o uvedení názvu předmětu. Opravdu mě překvapilo, že 81 % respondentů uvedlo, že finanční gramotnost ve výuce nevnímají. Dle mého názoru jsou prvky finanční gramotnosti, které by respondenti mohli vnímat, zařazeny alespoň v matematice. U této otázky 6 % respondentů odpověď vynechalo. Zbýlých 13 % respondentů uvedlo, že pojmy ve výuce vnímají a nejčastěji uvedli předměty občanská výchova, základy společenských věd, seminář z matematiky. U této otázky tyto odpovědi uvedli pouze žáci ze školy B.

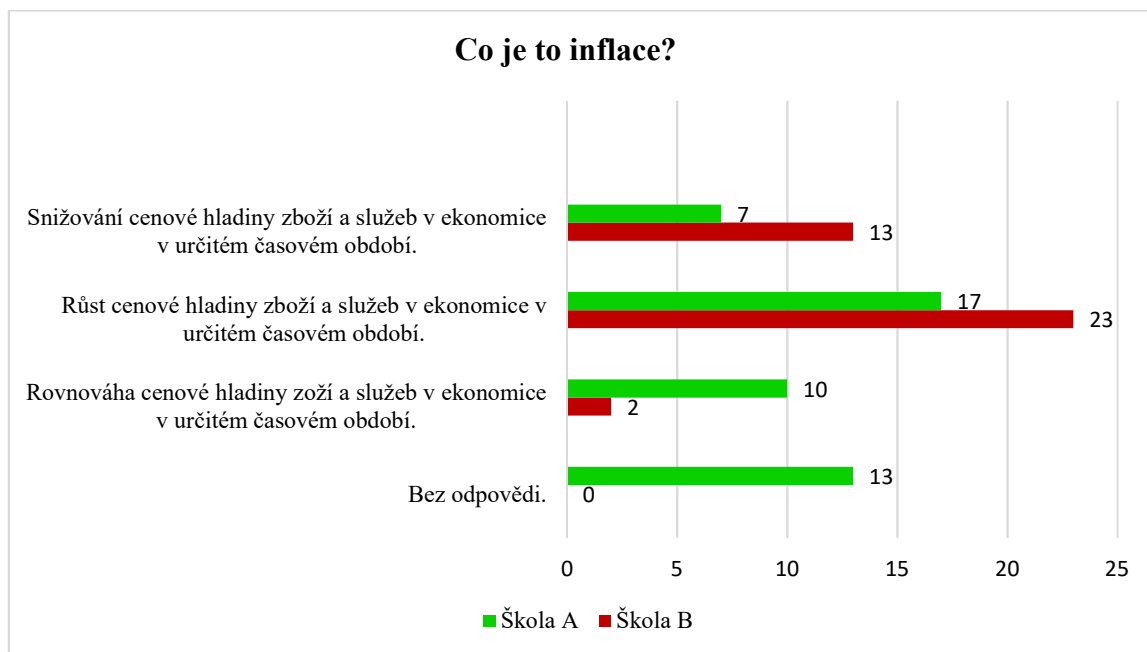
Graf 7: Znázornění odpovědí k otázce č. 11 (zdroj: vlastní průzkum)

10.2 Vědomostní test

Tato část dotazníku je věnována vědomostnímu testu, který obsahuje celkem 8 otázek. Jak už jsem uvedla otázky č. 12–14 jsou otázkami převzatými. K převzatým otázkám je zapotřebí doplnit, že se jedná o průzkum z roku 2013, cílovou skupinou byli žáci 8. a 9. tříd základních škol. U otázky č. 19 jsem zvolila rozdělení pojmů, mezi dvě možnosti, avšak zpětně toto rozhodnutí hodnotím záporně viz. otázka č.19.

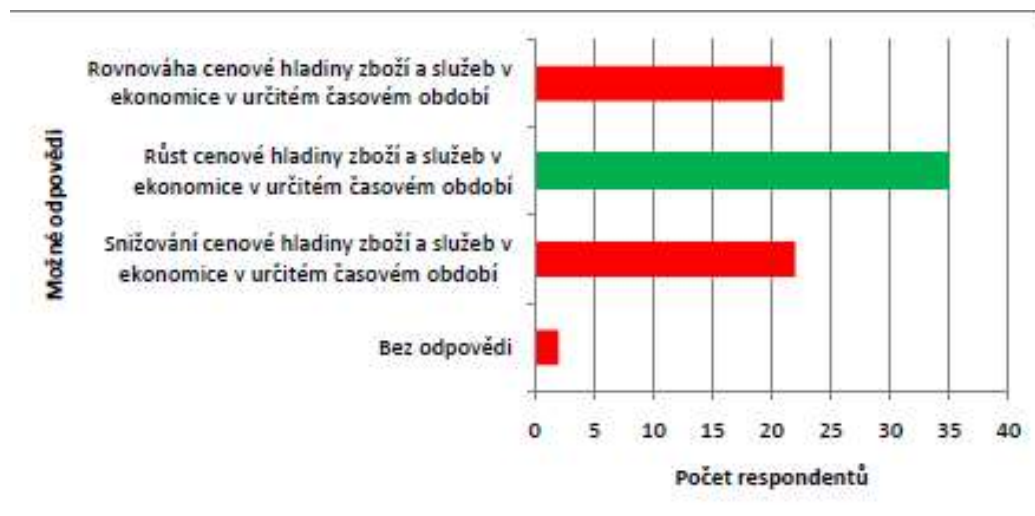
Otázka č. 12 Co je to inflace?

Do dotazníku jsem se tuto definici rozhodla zařadit, abych zjistila, kolik respondentů zvolí správnou odpověď. Jedná se o převzatou otázku, proto jsem k porovnání uvedla průzkum z roku 2013. Z mého průzkumu je patrné, že ze školy A zvolilo správnou odpověď 17 respondentů a ze školy B 23 respondentů. Je to tedy 40 správně zvolených odpovědí z 85 získaných odpovědí. Zároveň můžeme říci, že se jedná o uzavřenou otázku, u které 13 respondentů neuvedlo odpověď, v tomto případě bychom mohli předpokládat, že o pojmu inflace nic neví.

Graf 8: Znázornění odpovědí k otázce č. 12 (zdroj: vlastní průzkum)

Pokud porovnáme výsledky z roku 2013 je patrné, že správnou odpověď zvolilo 35 respondentů z 80 dotazovaných. Můžeme tedy říci, že výsledky jsou podobné, avšak nesmíme zapomenout, že v mém průzkumu bylo poněkud širší věkové rozmezí.

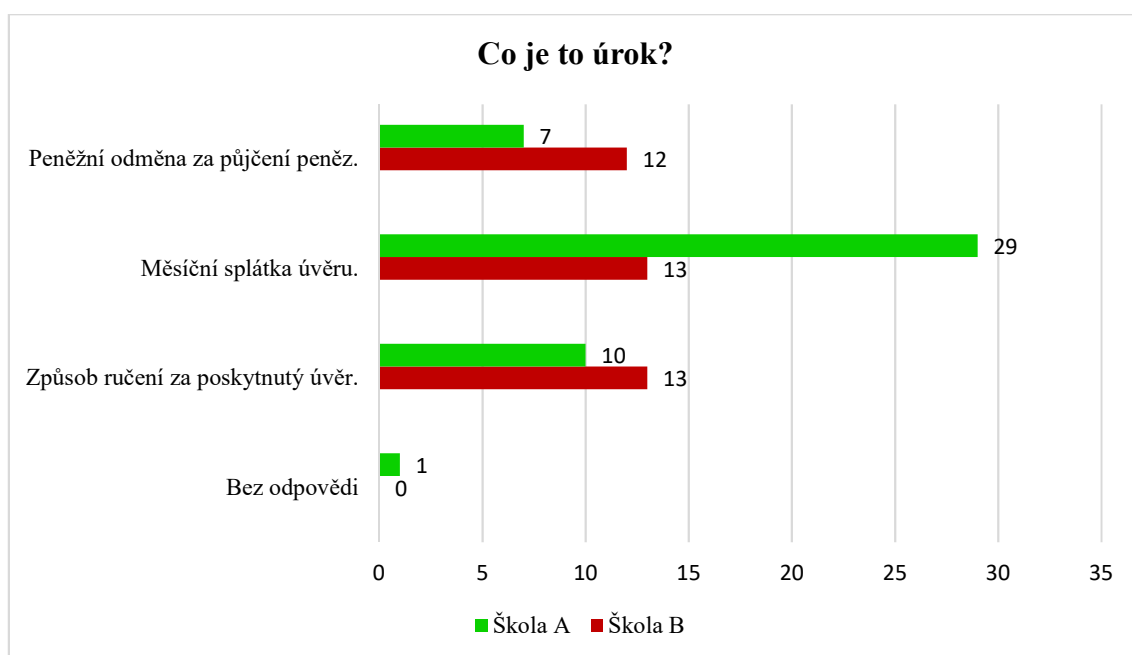

Obrázek 5: Znázornění průzkumu v roce 2013 (zdroj: Lada Staníčková, Jihlava 2013)

Otázka č. 13 Co je to úrok?

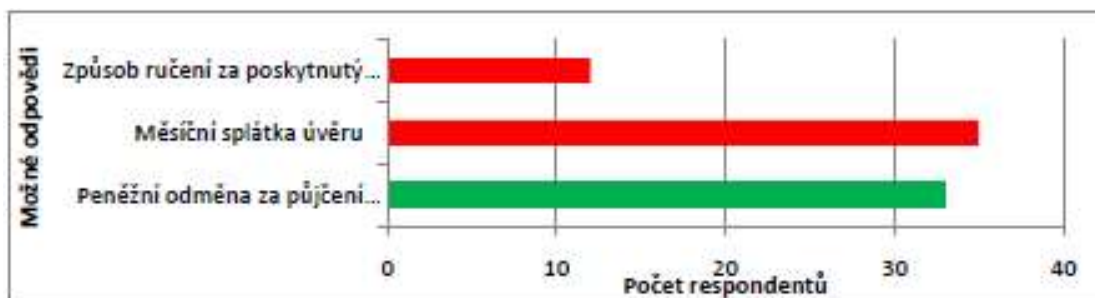
Jedná se o převzatou otázku. Respondenti by měli mít přehled o finančních službách. Vzhledem k tomu, že úrok je součástí finančních služeb, rozhodla jsem se ho zařadit do dotazníku.

Správnou odpověď zvolilo pouze 7 respondentů ze školy A a 12 respondentů ze školy B. Celkem správnou odpověď zvolilo 19 respondentů z 85. Předpokládám, že se respondenti neorientují v pojmech spojených s finančními službami. Nejvyšší počet zvolených z možností měla možnost *b*, kde si celkem 42 respondentů myslí, že úrok je měsíční splátka úvěru. K mému překvapení u této otázky vynechal odpověď pouze 1 respondent.

Graf 9: Znázornění odpovědí k otázce č. 13 (zdroj: vlastní průzkum)

Nyní porovnáme výsledky z mého průzkumu s průzkumem z roku 2013. Můžeme vidět, že nejčastěji zvolenou odpovědí byla opět odpověď, že úrok je měsíční splátkou úvěru.

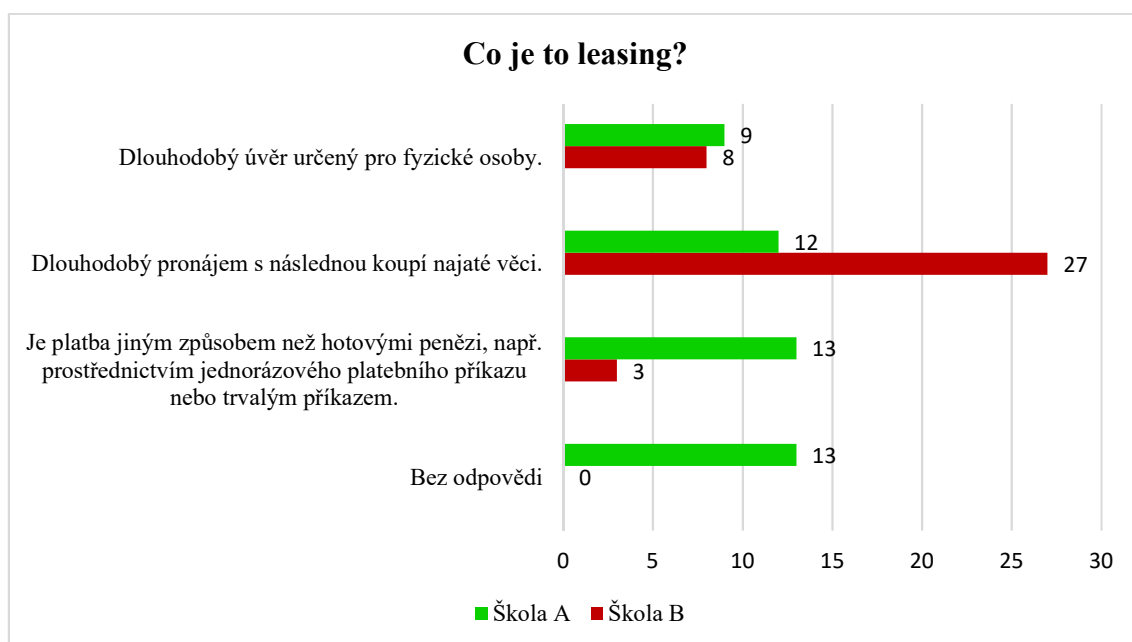

Obrázek 6: Znázornění průzkumu v roce 2013 (zdroj: Lada Staníčková, Jihlava 2013)

Otázka č. 14 Co je to leasing?

Jedná se o převzatou otázku. Tuto otázku jsem vybrala, protože si myslím, že respondenti nemají zcela jasnou představu, co je to leasing. Dle mého názoru respondenti neví rozdíl mezi osobním úvěrem a leasingem.

Z grafu je sice patrné, že celkem 39 respondentů vybralo správnou odpověď. Avšak je zapotřebí vnímat, že z tohoto počtu je 27 respondentů ze školy B. Můžeme tedy říci, že respondenti ze školy B mají přehled o tom, co je to leasing.

Graf 10: Znázornění odpovědí k otázce č. 14 (zdroj: vlastní průzkum)

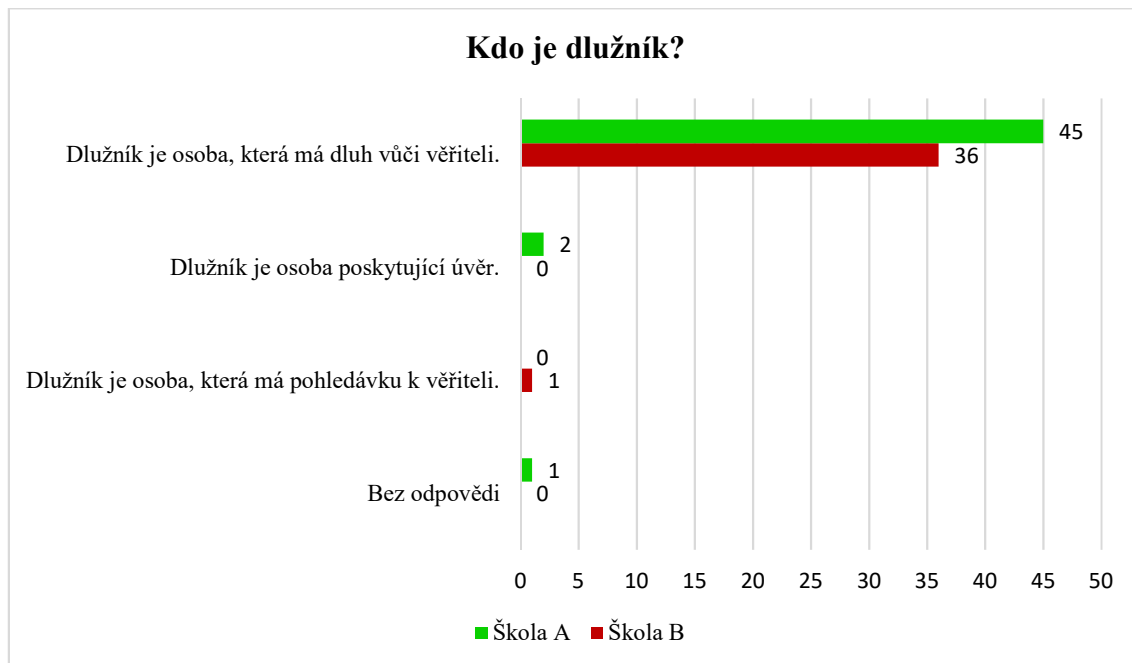
Nyní se zaměříme na porovnání průzkumu. V roce 2013 zvolilo nejvíce respondentů chybnou odpověď. Tudíž bylo předpokládáno, že nemají přehled o tom, co to leasing je.

Obrázek 7: Znázornění průzkumu v roce 2013 (zdroj: Lada Staničková, Jihlava 2013)

Otázka č. 15 Kdo je to dlužník?

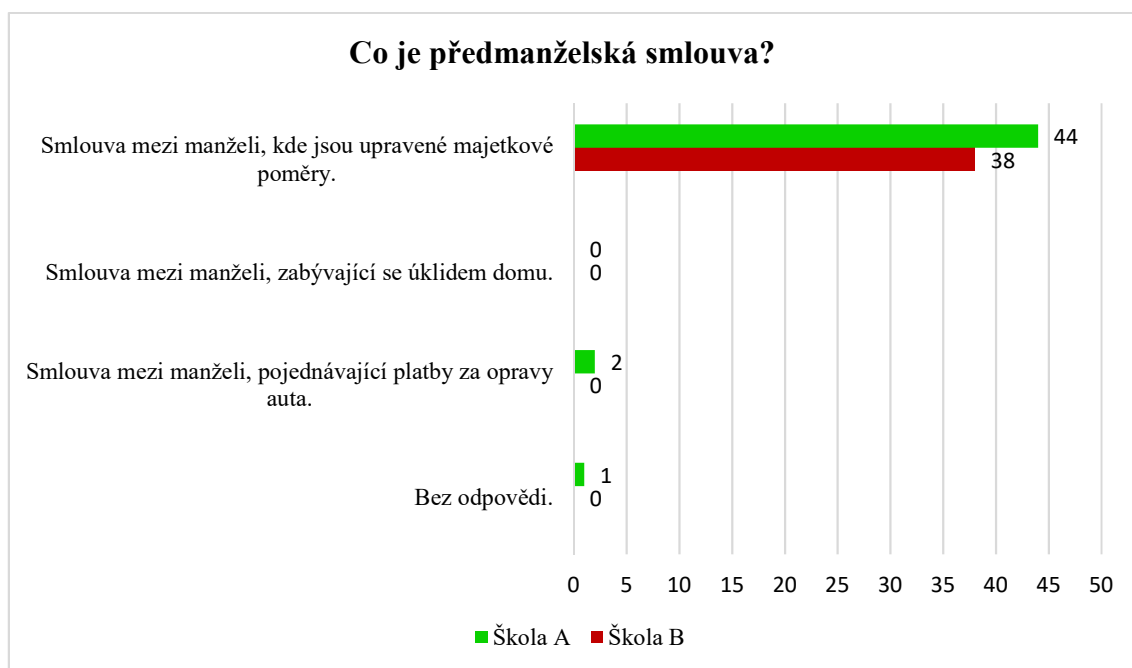
Cílem této otázky bylo zjistit, zda respondenti vědí, kdo je dlužník. Do výběru odpovědí jsem zařadila i definici věřitele. Důležité bylo správné přečtení uvedených možností. Z následujícího grafu lze vidět, že 45 studentů ze škol A a 36 studentů ze školy B. Předpokladem tedy je, že respondenti vědí, kdo je to dlužník.

Graf 11: Znázornění odpovědí k otázce č. 15 (zdroj: vlastní průzkum)

Otázka č. 16 Co je to předmanželská smlouva?

U této otázky jsem zvolila lehčí formu možných odpovědí. Proto předpokládám, že počet správně zvolených odpovědí bude vysoký. Správnou odpověď zvolilo 44 respondentů ze školy A a 38 respondentů ze školy B. Dle mého názoru respondenti, kteří zvolili chybnou odpověď ji vybrali jako způsob odlehčení situace. Jeden respondent odpověď u této otázky neuvedl. Předpokládám, že pojem předmanželská smlouva respondenti znají většinou z filmů, kde je smlouva nejčastěji používaným prostředky mezi velice movitými lidmi. Avšak bližší, či další možnosti použití neznají.

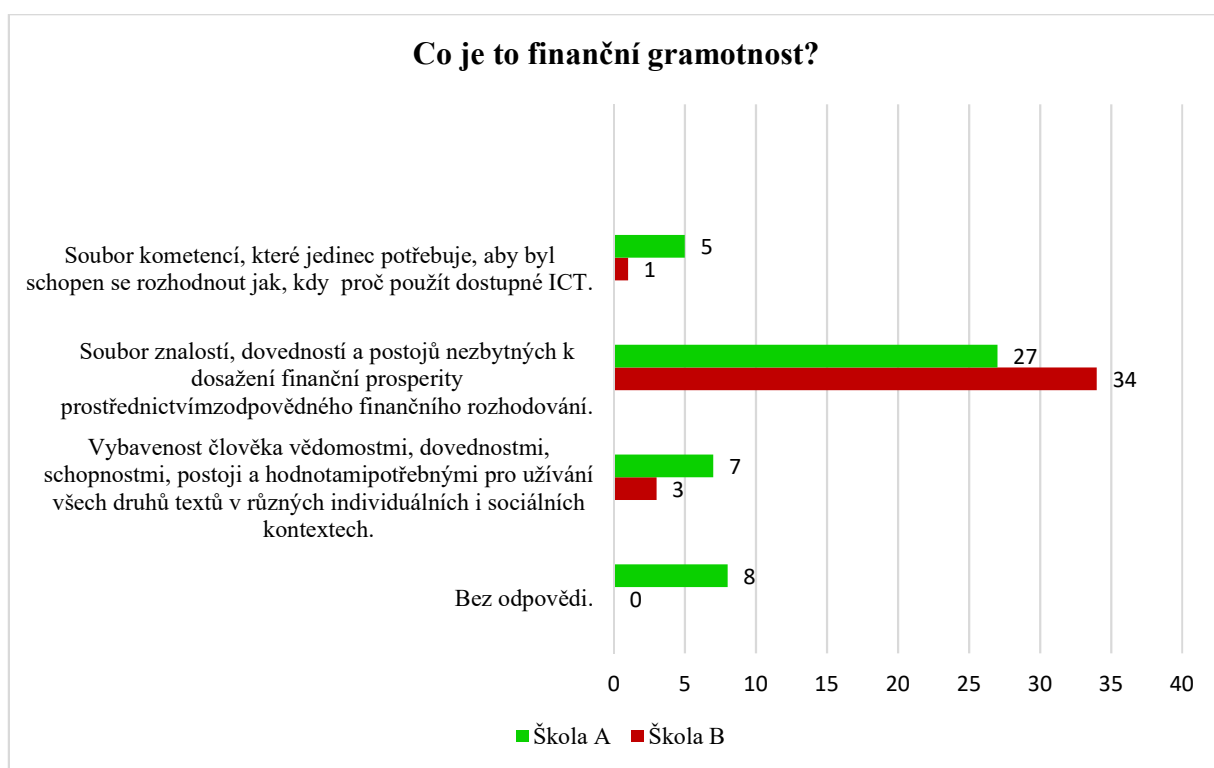

Graf 12: Znázornění odpovědí k otázce č. 16 (zdroj: vlastní průzkum)

Otázka č. 17 Co je to finanční gramotnost?

Otázku ohledně definice finanční gramotnosti jsem zvolila cíleně. Zajímalo mě, zda si respondenti odvodí definici finanční gramotnosti. Mezi odpovědi k výběru jsem zvolila také definici čtenářské a ICT gramotnosti, které jsou také uvedeny v mé bakalářské práci.

Z grafu vyplývá, že 8 respondentů neuvedlo odpověď. Správnou odpověď uvedlo ze školy A 27 respondentů a ze školy B 34 respondentů. Zbylé odpovědi byly zvoleny celkem 16 respondenty. Dle mého názoru nesprávné odpovědi byly zvoleny, protože respondenti nevěnovali příliš velkou pozornost obsahu definic.

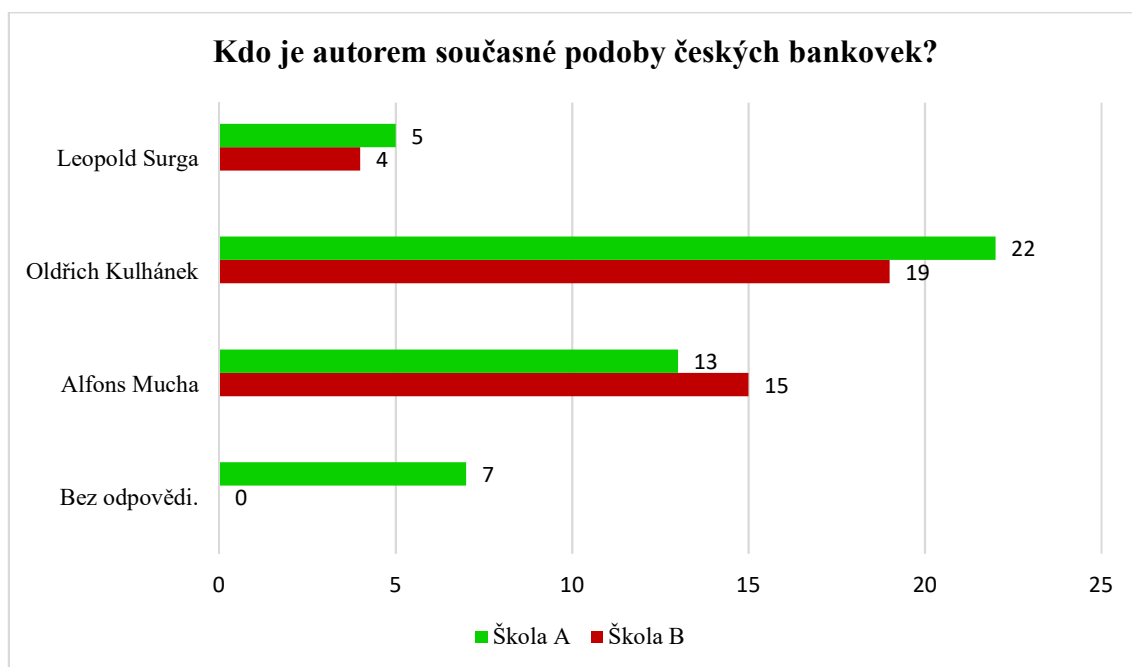

Graf 13: Znázornění odpovědí k otázce č. 17 (zdroj: vlastní průzkum)

Otázka č. 18 Kdo je autorem současné podoby českých bankovek?

Otázku zaměřenou na autora současné podoby českých bankovek jsem zvolila cíleně. Dle mého názoru je důležité, aby respondenti věděli, kdo je autorem podoby českých bankovek, které používají.

U této otázky jsem předpokládala, že více respondentů uvede, že autorem je Alfons Mucha, protože se jedná o známého umělce. Správnou odpověď ze školy A zvolilo 22 respondentů a za školu B bylo 19 správných odpovědí. Pokud se zaměříme na poměr v rámci školy A, ze 47 respondentů zvolilo správnou odpověď 22 respondentů a zároveň 7 respondentů odpověď neuvedlo. A ze školy B z 38 respondentů zvolilo správnou odpověď 19 respondentů, tedy přesná polovina.

Graf 14: Znázornění odpovědí k otázce č. 18 (zdroj: vlastní průzkum)

Otázka č. 19 Roztříd'te výdaje uvedené v závorce (nájem, pohonné hmoty, platba za energii, jídlo, oblečení, platba za telefon).

U této otázky měli respondenti za úkol roztrdit pojmy uvedené v závorce na pravidelné a nepravidelné výdaje.

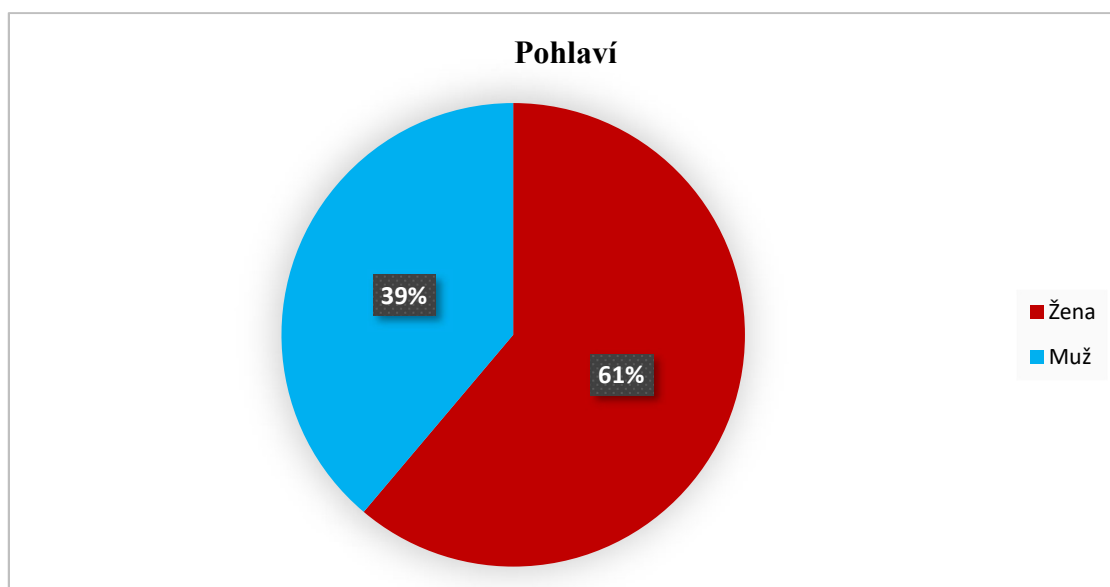
Z celkového počtu se této otázce věnovalo 56 respondentů. Správně rozdělené výdaje mělo 31 respondentů. Zbylých 25 respondentů rozdělo výdaje chybně. U některých z vyplněných odpovědí bylo zřejmé, že tento typ otázky respondenty nebaví vyplňovat, a proto veškeré pojmy uvedli do jedné z možností. U jednohé z chybně vyplněné odpovědi, bylo zřejmé, že respondent nepochopil zadání. Na základě těchto poznatků, jsem pochopila, že tento typ dotazování, není vhodný pro mladší respondenty.

10.3 Osobní údaje

Otázka č. 20 Jaké je Vaše pohlaví?

Otázka je zaměřená na rozdělení respondentů dle pohlaví.

Z grafu vyplývá, že 61 % respondentů byly ženy a 39 % respondentů byli muži. Na základě vyhodnocených dotazníků, jsem zjistila, že otázky otevřeného typu byly nejčastěji vyplňovány ženami.

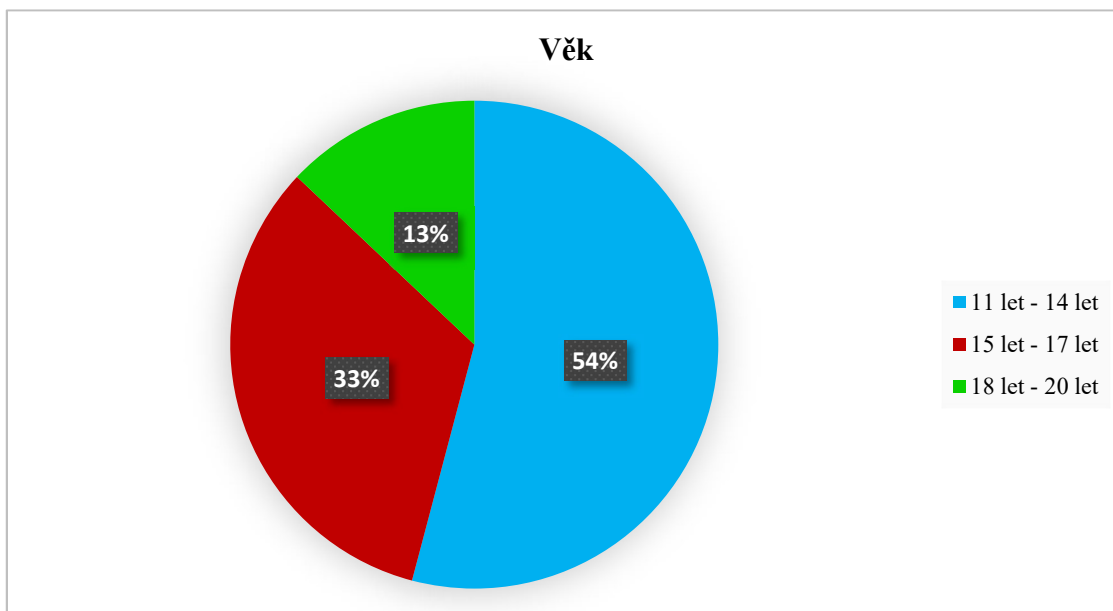

Graf 15: Znázornění odpovědí k otázce č. (zdroj: vlastní průzkum)

Otázka č. 21 Jaký je Váš věk?

Tato otázka se zabývá věkem respondentů. Vzhledem k tomu, že jsem si věk cílové skupiny stanovila sama, tato otázka blíže určila počet respondentů uvedených věků.

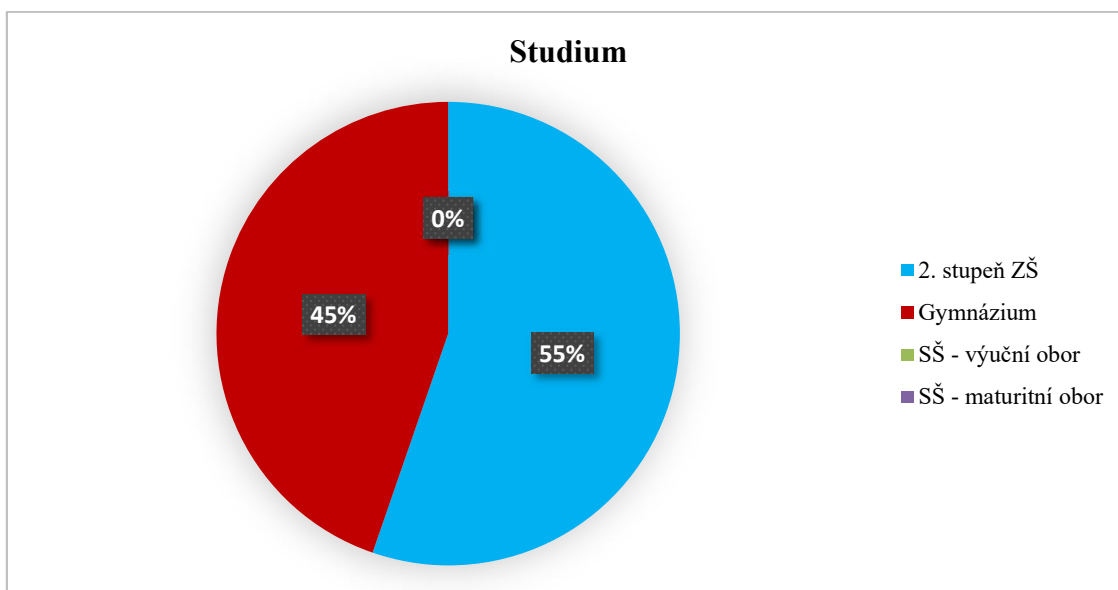
Nejvíce respondentů bylo ve věku od 11 let do 14 let a tvořili 54 % z celkového počtu respondentů. Respondenti ve věku od 18 let do 20 let byli zastoupeni 13 %. Na základě věkového rozdělení respondentů jsem se zaměřila na vynechané odpovědi a zjistila jsem, že respondenti ve věku od 11 let do 14 let mají nejvyšší počet vynechaných odpovědí u otázek uzavřeného typu. Můžeme tedy předpokládat, že respondenti nižšího věku daný pojem neznali, nebo neporozuměli textu, a proto se rozhodli odpověď vynechat.

Graf 16: Znázornění odpovědí k otázce č. 21 (zdroj: vlastní průzkum)

Otázka č. 22 Studium

Touto otázkou jsem zjišťovala rozdělení stupně studia respondentů. Z grafu vyplývá, že respondenti, kteří vyplnili můj dotazník byli především z 2. stupně základní školy a poté z gymnázia. Na základě dotazníků jsem zjistila, že existuje odlišnost ve vyplňování dotazníků mezi žáky základních škol a studenty gymnázia. Studenti gymnázia uváděli svoje názory ve větách, nevynechali otázky otevřeného typu a uvedli předměty ve kterých vnímají prvky finanční gramotnosti.

Graf 17: Znázornění odpovědí k otázce č. 22 (zdroj: vlastní průzkum)

11 Diskuze k průzkumu

Průzkum probíhal v měsíci dubnu a cílovou skupinou byli žáci a studenti věku od 11 let do 20 let. Průzkum proběhl na dvou školách, avšak neprobíhal za stejných podmínek. Respondenti ze školy A vyplňovali dotazníky v rámci výuky, za dozoru učitele. Respondentům ze školy B jsem dotazníky zpřístupnila online a jejich vyplnění probíhalo dobrovolně. Vzhledem k tomu, že respondenti dotazník mohli vyplnit i doma, nebyly vynechané otázky otevřeného typu. Avšak je možné, že některé z vybraných odpovědí byly dohledané na internetu. Této části se nejvíce týká stanovená **Hypotéza č. 6: Dotazníky ze školy B neobsahují vynechané odpovědi**. Tato hypotéza se nepotvrdila, protože dotazníky obsahovali méně oblíbený typ otázky, a to otázku č. 19, kterou ze školy B vynechali 4 respondenti.

Otázkou tedy zůstává, zda by bylo lepší zvolit postup dotazníků papírovou formou v rámci výuky, ale předpokládat, že respondenti vynechají pro ně nezajímavé otázky. Nebo zvolit dotazníky pouze v online formě, kde musíme přepokládat, že respondent využije možnosti přístupu k internetu a pokud vyplnění nebude možno provést ve výuce bude tedy nižší počet respondentů.

Další hypotézou, na kterou bych se zaměřila je **Hypotéza č. 2: Nejméně odpovědi obsahují otázky otevřeného typu, a to v závislosti na jejich dobrovolném vyplnění**.

Tato hypotéza se potvrdila. Otázky otevřeného typu, v rámci dotazníku byly tyto otázky dvě a to otázka č. 6 a č. 8. Pokud by na otázky odpověděli všichni respondenti získala bych celkem 170 odpovědí. Avšak na tyto dvě otázky jsem celkem získala pouze 46 odpovědí. Celkem tedy bylo 124 neuvedených odpovědí. Myslím si, že otázky otevřeného typu jsou do dotazníku vhodné, protože dokážou lépe přiblížit rozhodování respondenta. Jelikož jsem získala, málo odpovědí mohu předpokládat, že respondenti na danou věc nemají ucelený názor, nebo ho neměli zájem sdělovat.

Hypotéza č. 4: Alespoň 10 respondentů vybere u otázky č. 10 možnost financování osobním úvěrem.

Tato hypotéza se nepotvrdila, protože danou odpověď zvolilo pouze 6 respondentů z celkového počtu. Toto zjištění je milé, avšak postrádám informaci, zda respondenti ví, jaké jsou rozdíly ve financování při koupi auta přes osobní úvěr a přes leasing. Na otázku mohla navazovat další otázka otevřeného typu, ale na základě výsledků z předchozích otevřených typů otázek jsem ráda, že jsem tuto možnost nezařadila. Myslím si, že zjištění podrobnějších informací na základě otevřených otázek, je vhodnější při rozhovoru.

Hypotéza č. 1: Nadpoloviční většina respondentů neuvede předmět, ve kterém se setkává s pojmy finanční gramotnosti.

Hypotéza se potvrdila a nadpoloviční většina respondentů neuvedla předmět, ve kterém se s pojmy finanční gramotnosti setkává. Předpokládala jsem, že by respondenti uvedli alespoň předmět matematika, ale nestalo se tak. Zde můžeme spekulovat, jaké aspekty vedly respondenty k tomu, že vyplnili spíše odpověď ne. Např. respondentům se nechtělo přemýšlet, nebaví je uvádět příklady, dotazník jim připadal nezajímavý.

Hypotéza č. 5: Otázka č. 12 je nejvíce vynechávanou otázkou uzavřeného typu.

Hypotéza se nepotvrdila, protože otázka č. 12 je spolu s otázkou č. 14 nejvíce vynechávanou otázkou uzavřeného typu. Předpokládám, že respondenti tyto otázky vynechali, protože o pojmech neslyšeli a neví co znamenají, nebo se jim tak dlouhé možnosti nechtěly číst.

Hypotéza č. 3: Nadpoloviční většina z počtu respondentů ze školy B je tvořena ženami.

Poslední hypotézou, je hypotéza č. 3, která se potvrdila. Tedy nadpoloviční většinu respondentů ze školy B tvořily ženy, přesněji z 38 respondentů bylo 30 žen. Na základě této hypotézy mohu říci, že nejčastěji ženy jsou ochotny vyplnit dobrovolný dotazník.

Při zpracovávání dat, jsem se setkala i s několika dotazníky u kterých bylo viditelné, že respondenti nečetli zadání a dále nevěnovali pozornost textu, protože psali nesmyslné odpovědi na okraj. Týkalo se to zejména otázek č. 2 a č. 3, které tito zmínění respondenti v rámci své předešlé odpovědi měli vynechat.

12 Návrh

Na základě vyhodnoceného dotazníkového šetření jsem přemýšlela nad návrhy, které by vedly ke zlepšení finanční gramotnosti. A dospěla jsem k tomu to závěru. V rámci výuky je složitější žákům začlenit více prvků finanční gramotnosti, protože jisté předměty obsahují již dost informací, které se mnohdy nestíhají probírat. Podpůrné programy, o které mají školy zájem a využívají je, jsou zaměřeny i na ostatní předměty a jsou založeny na principu dobrovolného procvičování v rámci volného času. Nejsem si zcela jistá, že mnou zvolená cílová skupiny respondentů by si ve svém volném čase rozvíjela finanční gramotnost.

Na základě mého přesvědčení, se žáci nebudou věnovat finanční gramotnosti, pokud by jim z toho neplynuly nějaké výhody, či odměny. Prozatím bych volila tento postup: žáci 8. ročníků by během školního roku měli v rámci školního informačního systému (či jiného programu) přístupné procvičování finanční gramotnosti. Za každé pololetí by následoval, krátký test, který by probíhal v rámci výuky a žáci by si tak ověřili svoji úroveň. K výsledkům testů by vyučující mohli přihlédnout v rámci celkového hodnocení. Žáci by tedy za své výsledky mohli získat tzv. plusové body. Volím žáky 8. tříd, protože si myslím, že pro nižší třídy by tento způsob byl zatěžující a hlavně pro 9. třídu v období přijímacích zkoušek.

Samozřejmě, že u zbytku tříd základní školy by se i nadále muselo pokračovat v zavedených prvcích, ale přidala bych prvky, které by žáky upozornily na to, že se jedná o finanční gramotnost. Nebála bych se využít vzdělávacích programů např. Finanční vzdělávání ČSOB pro školy – jedná se o projekt banky ČSOB, která vysílá do škol své zástupce. Ti mají za úkol seznámit žáky s finanční gramotností, upozornit je na různá nebezpečí, jelikož musí být projekt pro žáky zajímavý je doplněn o interaktivní prvky výuky. Zájem o tento projekt, ale musí prvotně projevit škola.

Rozvoj finanční gramotnosti, ale nemůže být hlavním úkolem pouze pro školy, ale hlavně i pro rodiče. Rodiče by měli dbát na to, aby své děti zapojili do aspektů spojených s rodinnými financemi. Aby jim dokázali vysvětlit hodnotu těch peněz, které jim například v rámci kapesného poskytují. Pokud by se rodiče zaměřili i finanční produkty, doporučila bych jim, aby své děti odkázali na web penizenauteku.cz, který je projektem České národní banky. V rámci toho to webu se mládež obeznámí s pojmy a může si své vědomosti otestovat na krátkých testech několika úrovní.

V doporučení nemohu vynechat fakt, se kterým jsem se setkala v rámci dotazníků. Jak jsem zmínila, některé dotazníky obsahovaly nevhodné poznámky, které byly zapříčiněny čtenářskou nepozorností. Proto si myslím, že je důležité rozvíjet nejen finanční gramotnost, ale i čtenářskou gramotnost, která dle mého názoru upadá. Pokud nejsou na sobě závislé aspekty rozvíjeny ruku v ruce, nemůže být docíleno co nejlepších výsledků.

Prováním uvedených standardů finanční gramotnosti s výsledky z dotazníků jsem odvodila tyto závěry. Respondenti pojmům z oblasti peněz nerozumí. U pojmu inflace bylo zvoleno 40 správných odpovědí, ale nejsem si jistá, zda by respondenti dokázali aplikovat definici na příkladu, jak požadují standardy. Z odpovědí z oblasti finančních produktů také usuzuji, že pojmům respondenti spíše nerozumí. Můj názor vyplývá z uvedených odpovědí z otázky č. 13, kde respondenti uvedli, že úrok je měsíční splátka úvěru. Vzhledem k tomu, že respondenti nerozumí pojmu úrok, předpokládám, že by neuvedli rozdíl mezi přijatým a placeným úrokem. Tato podmínka je též obsažena ve standardech finanční gramotnosti. U pojmu leasing je již více správných odpovědí, ale zároveň 13 vynechaných odpovědí. Opět usuzuji, že by nebyl splněn standard, který předpokládá schopnost porovnání úvěru a leasingu. Z oblasti hospodaření v domácnosti vyplynulo, že žáci se málo zajímají o rodinné finance a v toto tvrzení mi potvrdily výsledky z otázky č. 19, kde bylo 25 chybných odpovědí a 29 vynechaných odpovědí. Celkově hodnotím vědomosti žáků jako nedostatečné, a to na základě porovnání standardů finanční gramotnosti a získaných výsledků.

13 Závěr

V rámci své bakalářské práce jsem si uvědomila, že finanční gramotnost obsahuje mnoho pojmů, u kterých jsem si mnohdy i já říkala, že bych se měla stydět, že je neznám přesněji. Myslím si že téma finanční gramotnosti, a hlavně její aplikace není vůbec lehké a dá se uchopit i pochopit z různých úhlů. Jsem ráda, že jsem se tomu to tématu věnovala, zpětně bych možná některé věci řešila jinak, ale toto je pouze můj zpětný názor. Téma obohatilo nejen mě, ale i celou moji rodinu a známé, se kterými jsem o některých pojmech často diskutovala. Z praktické části vyplývá, že žáci nemají předpokládané znalosti z finanční gramotnosti. Dle mého názoru není tento fakt způsoben nezájmem ze strany školy, protože jsem si ověřila, že školy žákům nabízejí podpůrné programy na rozvoj finanční gramotnosti. Ale je to způsobeno nezájmem žáků o toto téma.

Seznam použité literatury

ALTMANOVÁ, Jitka, FALTÝN, Jaroslav, Katarína NEMČÍKOVÁ a Eva ZELENDOVÁ, ed. Gramotnosti ve vzdělávání: [příručka pro učitele. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2010. ISBN 978-80-87000-41-0.

BOHANESOVÁ, Eva. Finanční gramotnost. Olomouc, 2018. Skripta. Univerzita Palackého Olomouc. books.google.cz [online]. [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=Qb90DwAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=finan%C4%8Dn%C3%AD+gramotnost&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwjKo5nR08TfAhVEiywKHc1GBwAQ6AEILTAB#v=onepage&q=finan%C4%8Dn%C3%AD%20gramotnost&f=false>

Ceska-justice.cz. O oddlužení 2019: co vše se změní pro dlužníka v osobním bankrotu?. www.ceska-justice.cz [online]. [cit. 2019-03-19]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2019/01/oddluzeni-2019-vse-se-zmeni-dluznika-osobnim-bankrotu/>

CNB – Co to je inflace?. www.cnb.cz [online]. [cit. 2019-03-18]. dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/faq/co_to_je_inflace.html

CZSO. Inflace – druhy, definice, tabulky [online]. [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/mira_inflace

ČERNOHORSKÝ, Jan a Petr TEPLÝ. Základy financí. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3669-3.

DVOŘÁKOVÁ, Markéta. Základní učebnice pedagogiky. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5039-2.

DVOŘÁKOVÁ, Zuzana a Luboš SMRČKA. Finanční vzdělávání pro střední školy: se sbírkou řešených příkladů na CD. V Praze Praha: C.H. Beck, 2011. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-008-9.

Financial-education.org. About. [online]. 2019 [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: www.financial-education.org/about.html

Insolvenčnípravo.eu: Konkurs [online]. 2019a [cit. 2019-03-30]. Dostupné z: <http://www.insolvennicpravo.eu/konkurs/>

Insolvenčnípravo.eu: Oddlužení [online]. 2019c [cit. 2019-03-30]. Dostupné z: <http://www.insolvenčnípravo.eu/oddlužení/>

Insolvenčnípravo.eu: Reorganizace [online]. 2019b [cit. 2019-03-30]. Dostupné z: <http://www.insolvenčnípravo.eu/reorganizace/>

JUREČKA, Václav. Makroekonomie. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. Expert (Grada). ISBN 978-80-271-0251-8.

MFCR. Usnesení vlády ČR č. 1594/2005 [online]. 2005 [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/legislativa/legislativni-dokumenty/2005/usneseni-vlady-15942005-8939>

MFCR. Výzkumy k finanční gramotnosti: finanční gramotnost – Kvantitativní výzkum pro MF (rok 2007). [online]. 2007 [cit. 2019-03-30]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/odborne-studie-a-vyzkumy/2012/vyzkumy-k-financni-gramotnosti-9406>

MFCR. Výzkumy k finanční gramotnosti: finanční gramotnost – Kvantitativní výzkum pro MF a ČNB (rok 2010). [online]. 2010 [cit. 2019-03-30]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/odborne-studie-a-vyzkumy/2012/vyzkumy-k-financni-gramotnosti-9406>

MŠMT. Národní strategie finančního vzdělávání. [online]. 2010 [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/31443/>

MŠMT. Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách: Systém finanční gramotnosti. [online]. 2008 [cit. 2019-01-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/system-budovani-financni-gramotnosti-na-zakladnich-a-strednich-skolach>

Partners. Jak ovládnout své peníze: finanční plánování pro každého. Brno: BizBooks, 2013. Partners (BizBooks). ISBN 978-80-265-0127-5.

Penizenauteku.cz. Finanční služby. [online]. 2019b [cit. 2019-03-10]. Dostupné z: <https://www.penizenauteku.cz/financni-sluzby/>

Penizenauteku.cz. O projektu. [online]. 2019a [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: <https://www.penizenauteku.cz/mohlo-by-se-vam-hodit/o-projektu/>

Penizenauteku.cz. Slovníček pojmů. [online]. 2019c [cit. 2019-03-10]. Dostupné z: <https://www.penizenauteku.cz/mohlo-by-se-vam-hodit/slovnicek-pojmu/>

PSFV. Návrh revidované národní strategie finančního vzdělávání: národní strategie finančního vzdělávání 2.0. [online]. 2018 [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <https://www.psfv.cz/cs/aktuality/2018/navrh-revidovane-narodni-strategie-finan-3015>

PSFV. Proč se finančně vzdělávat?: Definice finanční gramotnosti. [online]. 2019a [cit. 2019-03-12]. Dostupné z: <https://www.psfv.cz/cs/pro-odborniky/mereni-urovne-financni-gramotnosti>

PSFV. Proč se finančně vzdělávat?: Pracovní skupina pro finanční vzdělávání. [online]. 2019b [cit. 2019-03-12]. Dostupné z: <https://www.psfv.cz/cs/pro-odborniky/pracovni-skupina-pro-financni-vzdelavani/clenove-a-jejich-role>

RADOVÁ, Jarmila, Petr DVOŘÁK a Jiří MÁLEK. Finanční matematika pro každého. 8., rozš. vyd. Praha: Grada, 2013. Finance (Grada). ISBN 978-80-247-4831-3.

TOMEK, Pavel. Insolvenční zákon se v roce 2019 změní, co přinese investorům a věřitelům?. [online]. [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: <https://www.adol.cz/blog-insolvenzni-zakon-se-v-roce-2019-zmeni-co-prinese-investorum-a-veritelum/>

VALOUCH, Petr. Leasing v praxi: praktický průvodce. Praha: Grada, 2012. Účetnictví a daně (Grada). ISBN 978-80-247-4081-2.

ZÁKON Č. 182/2006 Sb. o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). In: [online]. [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-182>

ZÁKON č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

ZÁKON č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník, In: [online]. [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

Seznam tabulek

Tabulka 1: Znázornění odpovědí k otázce č. 2 (zdroj: vlastní průzkum)	43
Tabulka 2: Znázornění odpovědí k otázce č. 3 (zdroj: vlastní průzkum)	43
Tabulka 3: znázornění odpovědí k otázce č. 6 (zdroj: vlastní průzkum).....	47
Tabulka 4: Znázornění odpovědí k otázce č. 8 (zdroj: vlastní průzkum)	49

Seznam obrázků

Obrázek 1: Základní kroky finančního vzdělávání (MŠMT, 2008)	16
Obrázek 2: Složení finanční gramotnosti dle definice (Dvořáková, Smrčka, 2011)	20
Obrázek 3: Vývoj míry inflace v letech 2003–2018 (CZSO, 2019).....	28
Obrázek 4: graf vývoje míry inflace v letech 2003–2018 (CZSO, 2019, vlastní úprava)	28
Obrázek 5: Znázornění průzkumu v roce 2013 (zdroj: Lada Staníčková, Jihlava 2013) 54	
Obrázek 6: Znázornění průzkumu v roce 2013 (zdroj: Lada Staníčková, Jihlava 2013) 55	
Obrázek 7: Znázornění průzkumu v roce 2013 (zdroj: Lada Staníčková, Jihlava 2013) 56	

Seznam příloh

Příloha 1- vzor měsíčního rozpočtu	73
Příloha 2 - Standard finanční gramotnosti pro ZŠ – peníze (msmt.cz).....	74
Příloha 3 - Standard finanční gramotnosti pro ZŠ – Hospodaření domácností (msmt.cz)	75
Příloha 4 - Standard finanční gramotnosti pro ZŠ – finanční produkty (msmt.cz)	76
Příloha 5 - Standard finanční gramotnosti pro SŠ – peníze (msmt.cz).....	77
Příloha 6 - Standard finanční gramotnosti pro SŠ – hospodaření domácností (msmt.cz)	77
Příloha 7 - Standard finanční gramotnosti pro SŠ – finanční produkty (msmt.cz).....	78
Příloha 8 - Standard finanční gramotnosti pro SŠ – práva spotřebitele (msmt.cz).....	79
Příloha 9: Dotazník pro ZŠ	80
Příloha 10: Dotazník pro SŠ	85

Přílohy

Příloha 1- vzor měsíčního rozpočtu

Měsíční výdaje	Budoucí výdaje
Pravidelné měsíční výdaje – nájem, účet za telefony, účet za internet, platby za elektřinu, vodu, plyn	Platby za známé věci – dovolená, Vánoční dary, narozeninové dary, výročí
Proměnlivé měsíční výdaje – jídlo, oblečení, pohonné hmoty	Platby za neznámé věci – finanční rezerva na rozbité domácí spotřebiče a nečekané platební výdaje
	Peněžní rezerva – měla by být tvořena výši jedné měsíční výplaty

Příloha 2 - Standard finanční gramotnosti pro ZŠ – peníze (msmt.cz)

Peníze	
1. Stupeň ZŠ	2. Stupeň ZŠ
Obsah	
Hotovostní a bezhotovostní forma peněz	Nakládání s penězi
Způsob placení	Tvorba ceny
Banka jako správce peněz	Inflace
Výsledky	
Používá peníze v běžných situacích	Na příkladech ukáže vhodné využití různých nástrojů hotovostního a bezhotovostního placení
Odhadne a zkontroluje cenu nákupu a vrácené peníze	Na příkladu ukáže tvorbu cen jako součet nákladů, zisku a DPH
	Objasní vliv nabídky a poptávky na tvorbu ceny a její změny
	Popíše vliv inflace na hodnotu peněz

Příloha 3 - Standard finanční gramotnosti pro ZŠ – Hospodaření domácností (msmt.cz)

Hospodaření v domácnosti	
1. Stupeň ZŠ	2. Stupeň ZŠ
Obsah	
Rozpočet, příjmy výdaje domácnosti	Rozpočet domácnosti, typy rozpočtu, jejich odlišnosti
Nárok na reklamaci	Základní práva spotřebitelů
Výsledky	
Na příkladu, proč není možné realizovat všechny chtěné výdaje	Sestaví jednoduchý rozpočet domácnosti, uvede hlavní příjmy a výdaje domácnosti, rozliší pravidelné a jednorázové příjmy a výdaje, zváží nezbytnost jednotlivých výdajů
	Objasní princip vyrovnaného, schodkového a přebytkového rozpočtu
	Vysvětlí, jak se bránit v případě porušení práv spotřebitele

Příloha 4 - Standard finanční gramotnosti pro ZŠ – finanční produkty (msmt.cz)

Finanční produkty	
1. Stupeň ZŠ	2. Stupeň ZŠ
Obsah	
Úspory	Služby bank, aktivní a pasivní operace
Půjčky	Produkty finančního trhu pro investování a pro získání prostředků
	Pojištění
	Úročení
Výsledky	
Vysvětlí, proč spořit, kdy si půjčovat a jak vracet dluhy	Uvede příklady použití debetních a kreditních platební karty, vysvětlí jejich omezení
	Uvede a porovná nejobvyklejší způsoby nakládání s volnými prostředky (spotřeba, úspory, investice)
	Uvede a porovná nejčastější způsoby krytí deficitu (úvěry, splátkový prodej, leasing)
	Vysvětlí význam úroku placeného a přijatého
	Uvede nejčastěji druhy pojištění a navrhne, kdy je využít

Příloha 5 - Standard finanční gramotnosti pro SŠ – peníze (msmt.cz)

Peníze	
Obsah	Výsledky
Placení (v tuzemské i zahraniční měně)	Používá nejběžnější platební nástroje, smění peníze za použití kursovního lístku
Tvorba ceny	Stanoví cenu jako součet nákladů, zisku a DPH
	Vysvětlí, jak se cena liší podle zákazníků, místa, období
	Rozpozná běžné cenové triky (cena bez DPH...) a klamavé nabídky
Inflace	Vysvětlí podstatu inflace a její důsledky na příjmy obyvatelstva, vklady a úvěry, dlouhodobé finanční plánování a uvede příklady, jak se důsledkům inflace bránit

Příloha 6 - Standard finanční gramotnosti pro SŠ – hospodaření domácností (msmt.cz)

Hospodaření domácností	
Obsah	Výsledky
Rozpočet domácností	Rozliší pravidelné a nepravidelné příjmy a výdaje a na základě toho sestaví rozpočet domácnosti
	Navrhne, jak řešit schodkový rozpočet a jak naložit s přebytkovým rozpočtem domácnosti

Příloha 7 - Standard finanční gramotnosti pro SŠ – finanční produkty (msmt.cz)

Finanční produkty	
Obsah	Výsledky
Přebytek finančních prostředků	Navrhne způsoby, jak využít volné finanční prostředky (spoření, produkty se státním příspěvkem, cenné papíry, nemovitosti...)
	Vybere nejvýhodnější produktů pro investování volných finančních prostředků a vysvětlí proč
Nedostatek finančních prostředků	Vybere nejvýhodnější úvěrový produkt s ohledem na své potřeby a zdůvodní svou volbu
	Posoudí způsoby zajištění úvěru a vysvětlí, jak se vyvarovat předlužení
Pojištění	Vysvětlí způsoby stanovení úrokových sazeb a rozdíl mezi úrokovou sazbou a RPSN
	Vybere nejvýhodnější pojistný produkt s ohledem na své potřeby

Příloha 8 - Standard finanční gramotnosti pro SŠ – práva spotřebitele (msmt.cz)

Práva spotřebitele	
Obsah	Výsledky
Předpisy na ochranu spotřebitele	Na příkladu vysvětlí, jak uplatňovat práva spotřebitele (při nákupu zboží a služeb včetně produktů finančního trhu)
Obsah smluv	Na příkladu ukáže možné důsledky neznalosti smlouvy včetně jejích všeobecných podmínek

Příloha 9: Dotazník pro ZŠ

Finanční gramotnost

Milý žáci,

prosím o vyplnění tohoto dotazníku, který je zaměřený na finanční gramotnost žáků. Dotazník obsahuje otázky rozdělené do tří částí s možností výběru jedné odpovědi. Otevřené otázky jsou určené k vyjádření Vašeho názoru a jsou dobrovolné. Dotazník zabere 15 minut Vašeho času. Získaná data budou vyhodnocena v mé bakalářské práci.

Vyplnění dotazníku je zcela anonymní.

Děkuji!

I. Hospodaření s penězi

1) Dostáváte kapesné?

- a. Ano, dostávám pravidelně.
- b. Ne, nedostávám pravidelně, peníze dostávám jen když je potřebuji.

*Pokud jste u předchozí otázky vybrali odpověď **b**, přejděte k otázce 4.*

2) V jakých intervalech kapesné dostáváte?

- a. Denně
- b. Týdně
- c. Měsíčně

3) Jaká je průměrná výše Vašeho kapesného za měsíc?

- a. do 200 Kč
- b. 201 Kč – 500 Kč
- c. 501 Kč – 1000 Kč
- d. Více jak 1000 Kč

4) Šetříte si peníze?

- a. Ano, peníze si šetřím.
- b. Ne, peníze si nešetřím.

5) Máte vlastní bankovní účet?

- a. Ano, mám.
- b. Ne, nemám.

6) V čem vidíte výhody vlastního bankovního účtu?

7) Zajímáte se o rodinné finance?

- a. O rodinné finance se zajímám.
- b. O rodinné finance se nezajímám.

8) Jakým způsobem se zajímáte o rodinné finance?

9) První zkušenost s cizí měnou?

- a. S cizí měnou mám zkušenosti z dovolené – nákupy suvenýrů.
- b. S cizí měnou mám zkušenosti ze školních výletů.
- c. Při nákupech přes internet, dokážu přepočítat cenu na CZK a zkontrolovat platbu přes účet.
- d. Zatím nemám zkušenosti s cizí měnou.

10) Na základě svých schopností a znalostí vyberte jednu odpověď. Příklad: Mám vybrané auto, na které nemám finanční prostředky, jak se v této chvíli mám rozhodnout?

- a. Koupí auta je nejlepší zafinancovat osobním úvěrem.
- b. Auto zafinancuji pomocí leasingu.
- c. Půjčím si finanční prostředky od rodinného příslušníka, či kamaráda.
- d. Na auto peníze našetřím, popřípadě vyberu auto cenově dostupnější.

11) Je problematika finanční gramotnosti zařazena ve vaší výuce?

- a. Ano, je zařazena v předmětu/předmětech (doplňte)...
- b. Ne

II. Vědomostní test

12) Co je to inflace?

- a. Snižování cenové hladiny zboží a služeb v ekonomice v určitém časovém období.
- b. Růst cenové hladiny zboží a služeb v ekonomice v určitém časovém období.
- c. Rovnováha cenové hladiny zboží a služeb v ekonomice v určitém časovém období.

13) Co je to úrok?

- a. Peněžní odměna za půjčení peněz.
- b. Měsíční splátka úvěru.
- c. Způsob ručení za poskytnutý úvěr.

14) Co je to leasing?

- a. Dlouhodobý úvěr určený pro fyzické osoby.
- b. Dlouhodobý pronájem s následnou koupí najaté věci.
- c. Je platba jiným způsobem než hotovými penězi, např. prostřednictvím jednorázového platebního příkazu nebo trvalým příkazem.

15) Kdo je to dlužník?

- a. Dlužník je osoba, která má dluh vůči věřiteli.
- b. Dlužník je osoba poskytující úvěr.
- c. Dlužník je osoba, která má pohledávku k věřiteli.

16) Co je předmanželská smlouva?

- a. Smlouva mezi manželi, kde jsou upravené majetkové poměry.
- b. Smlouva mezi manželi, zabývající se úklidem domu.
- c. Smlouva mezi manželi, pojednávající platby za opravy auta.

17) Co je to finanční gramotnost?

- a. Soubor kompetencí, které jedinec potřebuje, aby byl schopen se rozhodnout jak, kdy a proč použít dostupné ICT.
- b. Soubor znalostí, dovedností a postojů nezbytných k dosažení finanční prosperity prostřednictvím zodpovědného finančního rozhodování.
- c. Vybavenost člověka vědomostmi, dovednostmi, schopnostmi, postoji a hodnotami potřebnými pro užívání všech druhů textů v různých individuálních i sociálních kontextech.

18) Kdo je autorem současné podoby českých bankovek?

- a. Leopold Surga
- b. Oldřich Kulháněk
- c. Alfons Mucha

19) Roztříd'te výdaje uvedené v závorce (nájem, pohonné hmoty, platba za energie, jídlo, oblečení, platba za telefon)

- a. Pravidelné výdaje:
- b. Nepravidelné výdaje:

III. Osobní údaje

20) Jaké je Vaše pohlaví?

- a. Žena
- b. Muž

21) Jaký je Váš věk?

- a. 12 let – 14 let
- b. 15 let -17 let
- c. 18 let -20 let

22) Studium

- a. 2. stupeň základní školy
- b. Gymnázium

Příloha 10: Dotazník pro SŠ

Finanční gramotnost

Milý studente,

prosím o vyplnění tohoto dotazníku, který je zaměřený na finanční gramotnost žáků. Dotazník obsahuje otázky rozdělené do tří částí s možností výběru jedné odpovědi. Otevřené otázky jsou určeny k vyjádření Vašeho názoru a jsou dobrovolné. Dotazník zabere 15 minut Vašeho času. Získaná data budou vyhodnocena v mé bakalářské práci.

Vyplnění dotazníku je zcela anonymní.

Děkuji!

I. Hospodaření s penězi

1) Dostáváte kapesné?

- a. Ano, dostávám pravidelně.
- b. Ne, nedostávám pravidelně, peníze dostávám jen když je potřebuji.

*Pokud jste u předchozí otázky vybrali odpověď **b**, přejděte k otázce 4.*

2) V jakých intervalech kapesné dostáváte?

- a. Denně
- b. Týdně
- c. Měsíčně

3) Jaká je průměrná výše Vašeho kapesného za měsíc?

- a. do 200 Kč
- b. 201 Kč – 500 Kč
- c. 501 Kč – 1000 Kč
- d. Více jak 1000 Kč

4) Máte vlastní příjmy, pokud ANO jaké?

5) Šetříte si peníze?

- a. Ano, peníze si šetřím.
- b. Ne, peníze si nešetřím.

6) Máte vlastní bankovní účet?

- a. Ano, mám.
- b. Ne, nemám.

7) V čem vidíte výhody vlastního bankovního účtu?

8) Zajímáte se o rodinné finance?

- a. O rodinné finance se zajímám.
- b. O rodinné finance se nezajímám.

9) Jakým způsobem se zajímáte o rodinné finance?

10) První zkušenost s cizí měnou?

- a. S cizí měnou mám zkušenosti z dovolené – nákupy suvenýrů.
- b. S cizí měnou mám zkušenosti ze školních výletů.
- c. Při nákupech přes internet, dokážu přepočítat cenu na CZK a zkontrolovat platbu přes účet.
- d. Zatím nemám zkušenosti s cizí měnou.

11) Na základě svých schopností a znalostí vyberte jednu odpověď. Příklad: Mám vybrané auto, na které nemám finanční prostředky, jak se v této chvíli mám rozhodnout?

- a. Koupí auta je nejlepší zafinancovat osobním úvěrem.
- b. Auto zafinancuji pomocí leasingu.
- c. Půjčím si finanční prostředky od rodinného příslušníka, či kamaráda.
- d. Na auto peníze našetřím, popřípadě vyberu auto cenově dostupnější.

12) Je problematika finanční gramotnosti zařazena ve vaší výuce?

- a. Ano, je zařazena v předmětu/předmětech (doplňte)...
- b. Ne

II. Vědomostní test

13) Co je to inflace?

- a. Snižování cenové hladiny zboží a služeb v ekonomice v určitém časovém období.
- b. Růst cenové hladiny zboží a služeb v ekonomice v určitém časovém období.
- c. Rovnováha cenové hladiny zboží a služeb v ekonomice v určitém časovém období.

14) Co je to úrok?

- a. Peněžní odměna za půjčení peněz.
- b. Měsíční splátka úvěru.
- c. Způsob ručení za poskytnutý úvěr.

15) Co je to leasing?

- a. Dlouhodobý úvěr určený pro fyzické osoby.
- b. Dlouhodobý pronájem s následnou koupí najaté věci.
- c. Je platba jiným způsobem než hotovými penězi, např. prostřednictvím jednorázového platebního příkazu nebo trvalým příkazem.

16) Kdo je to dlužník?

- a. Dlužník je osoba, která má dluh vůči věřiteli.
- b. Dlužník je osoba poskytující úvěr.
- c. Dlužník je osoba, která má pohledávku k věřiteli.

17) Co je předmanželská smlouva?

- a. Smlouva mezi manželi, kde jsou upravené majetkové poměry.
- b. Smlouva mezi manželi, zabývající se úklidem domu.
- c. Smlouva mezi manželi, pojednávající platby za opravy auta.

18) Co je to finanční gramotnost?

- a. Soubor kompetencí, které jedinec potřebuje, aby byl schopen se rozhodnout jak, kdy a proč použít dostupné ICT.
- b. Soubor znalostí, dovedností a postojů nezbytných k dosažení finanční prosperity prostřednictvím zodpovědného finančního rozhodování.
- c. Vybavenost člověka vědomostmi, dovednostmi, schopnostmi, postoji a hodnotami potřebnými pro užívání všech druhů textů v různých individuálních i sociálních kontextech.

19) Kdo je autorem současné podoby českých bankovek?

- a. Leopold Surga
- b. Oldřich Kulhánek
- c. Alfons Mucha

20) Roztříd'te výdaje uvedené v závorce (nájem, pohonné hmoty, platba za energie, jídlo, oblečení, platba za telefon)

- a. Pravidelné výdaje:
- b. Nepravidelné výdaje:

III. Osobní údaje

21) Jaké je Vaše pohlaví?

- a. Žena
- b. Muž

22) Jaký je Váš věk?

- a. 12 let – 14 let
- b. 15 let -17 let
- c. 18 let -20 let

23) Studium

- a. 2. stupeň základní školy
- b. Gymnázium
- c. Střední škola – výuční obor
- d. Střední škola – maturitní obor